

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра української мови та прикладної лінгвістики

**ДИСКУРСИВНІ МАРКЕРИ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА
НЕВПЕВНЕНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ
ПОЛІТИЧНИХ НОВИНАХ**

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «магістр»
студентки II року навчання
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.01 «Українська мова
та література», ОНП «Українська
філологія та західноєвропейська мова»
Вікторії Вікторівни МОВЧАН

Науковий керівник:

д.філол.н., професор кафедри
української мови та прикладної
лінгвістики
Оксана НІКА

«Допущено до захисту»
протокол засідання кафедри
української мови та прикладної лінгвістики
№ 13 від 30 квітня 2025 року
завідувач кафедри _____
к.філол.н., доц. **Сергій РІЗНИК**

КИЇВ — 2025

Анотація

Мовчан В.В. Дискурсивні маркери невизначеності та невпевненості в українськомовних політичних новинах.

Кваліфікаційна (магістерська) робота на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 035 “Філологія” спеціалізації 035.01 “Українська мова та література” спеціалізації “Українська філологія та західноєвропейська мова”. Київ, 2025.

У роботі досліджено дискурсивні маркери невизначеності та невпевненості як засіб мовної маніпуляції в українському політичному медіадискурсі. Об’єктом дослідження є політичні новини українських інтернет-ЗМІ, предметом — функціонування дискурсивних маркерів із семантикою невизначеності та невпевненості в текстах новин. Мета роботи — визначити функції маркерів невизначеності та невпевненості як інструментів медіаманіпуляції в оперативних політичних новинах. Для досягнення мети використано методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, контекстуально-інтерпретаційний метод, дискурсивний аналіз і зіставлення редакційних практик. Теоретична частина містить аналіз поняття медіаманіпуляції, характеристику дискурсивних маркерів й огляд наукових підходів до їхнього вивчення. Практична частина ґрунтується на аналізі корпусу політичних новин, опублікованих на сайтах УНІАН, 24 Каналу та РБК-Україна в період 1–7 березня 2025 року. У результаті дослідження виявлено, що вставні слова й частки з семантикою невизначеності (“можливо”, “ймовірно”, “напевно”, “нібито”, “начебто”) активно застосовуються для створення ефекту невпевненості, дистанціювання журналістів від інформації та посилення маніпулятивного впливу на аудиторію. Наукова новизна роботи полягає у здійсненні дискурсивного аналізу оперативних новин трьох провідних українських інтернет-видань в умовах інформаційного протистояння. Практична значущість дослідження полягає у можливості застосування результатів для аналізу мовних маніпуляцій у ЗМІ, розробки рекомендацій із

підвищення прозорості журналістських практик, а також у навчальній діяльності на філологічних та журналістських факультетах.

Ключові слова: медіаманіпуляція, дискурсивні маркери, невизначеність, невпевненість, політичні новини, дискурсивний аналіз, інформаційне протистояння, припущення, дистанціювання.

Abstract

Movchan V.V. Discourse Markers of Uncertainty and Hesitation in Ukrainian-Language Political News.

Qualification (Master's) Thesis for the degree of Master in Philology, specialty 035 "Philology," specialization 035.01 "Ukrainian Language and Literature," focus "Ukrainian Philology and Western European Language." Kyiv, 2025.

This master's thesis focuses on the study of discourse markers of uncertainty and doubt as a means of linguistic manipulation in Ukrainian political media discourse. The object of the study is political news texts from Ukrainian online media; the subject is the functioning of discourse markers conveying uncertainty and doubt in news articles. The aim of the research is to identify the functions of uncertainty and doubt markers as tools of media manipulation in political news reporting. The study applies methods of analysis and synthesis, induction and deduction, contextual-interpretive analysis, discourse analysis, and comparison of editorial strategies. The theoretical part examines the concept of media manipulation, the characteristics of discourse markers, and scientific approaches to their classification. The practical part is based on the analysis of a corpus of political news articles published by UNIAN, 24 Kanal, and RBC-Ukraine between March 1 and 7, 2025. The findings reveal that discourse markers such as "можливо" ("possibly"), "ймовірно" ("likely"), "напевно" ("probably"), "нібито" ("allegedly"), and "начебто" ("as if") are actively used to create an effect of uncertainty, to distance journalists from the information presented,

and to enhance the manipulative impact on the audience. The scientific novelty of the research lies in conducting a discourse analysis of breaking political news from three leading Ukrainian online media outlets during a period of active information confrontation. The practical significance of the study is reflected in its potential use for analyzing linguistic manipulations in the media, developing recommendations for improving transparency in journalistic practices, and serving as educational material for philology and journalism students.

Keywords: media manipulation, discourse markers, uncertainty, hesitation, political news, discourse analysis, information confrontation, assumption, distancing.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ У МЕДІАДИСКУРСІ.....	10
1.1. Лінгвістична сутність поняття “маніпуляція” в медіатекстах.....	10
1.2. Медіавплив та його рівні.....	14
1.3. Наукові підходи до визначення та класифікації дискурсивних маркерів.....	20
1.4. Дискурсивні маркери невизначеності та невпевненості як інструмент маніпуляції	28
1.4.1. Семантика та функції дискурсивних маркерів “нібито”/“начебто”.....	28
1.4.2. Семантика та функції дискурсивних маркерів “можливо”/“ймовірно”/“напевно”.....	31
Висновки до розділу 1.....	33
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕРІВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА НЕВПЕВНЕНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ.....	34
2.1. Опис корпусу дослідження: вибірка політичних новин УНІАН, 24 Канал і РБК-Україна (01.-07.03.2025).....	34
2.2. Семантика і функції дискурсивних маркерів у вибірках 1-7.....	34
2.2.1. Дискурсивні маркери у Вибірці 1.....	34
2.2.2. Дискурсивні маркери у Вибірці 2.....	39
2.2.3. Дискурсивні маркери у Вибірці 3.....	43
2.2.4. Дискурсивні маркери у Вибірці 4.....	49
2.2.5. Дискурсивні маркери у Вибірці 5.....	52
2.2.6. Дискурсивні маркери у Вибірці 6.....	57

2.2.7. Дискурсивні маркери у Вибірці 7.....	62
Висновки до розділу 2.....	65
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТОК 1.....	75

ВСТУП

Мова інформаційних повідомлень не лише відображає реальність, а й активно її формує. У суспільно-політичному дискурсі новин журналісти використовують різноманітні лінгвістичні прийоми, щоб або підкреслити певні факти, або, навпаки, створити враження невизначеності та невпевненості. Серед цих прийомів особливого значення набувають дискурсивні слова (вставні слова, частки та модальні конструкції), які дозволяють гнучко подавати контроверсійні дані та дистанціюватися від їх остаточної достовірності.

Актуальність теми. У сучасних умовах інформаційного суспільства медіа виконують ключову роль у формуванні громадської думки та політичних наративів (Т. Радзієвська, Л. Шевченко, О. Снитко, Д. Сизонов, Д. Дергач). Інформаційні маніпуляції були об'єктом досліджень у працях Г. Почепцова, О. Снитко, Н. Слухай, Л. Компанцевої, А. Захарченка, Т. Голоти, О. Дмитрук та ін.

Дослідження цих явищ набуває особливої актуальності та значущості в Україні в контексті повномасштабного вторгнення Росії в Україну та активного інформаційного протистояння. Особливо це стосується оперативних новин про військові події й дипломатичні переговори, де навіть дискурсивні маркери — вставні слова та модальні конструкції з семантикою невизначеності — здатні суттєво впливати на сприйняття фактів, емоційний стан аудиторії та ступінь довіри до ЗМІ.

Мета дослідження – визначити функції дискурсивних маркерів, що передають невизначеність та невпевненість, як інструментів медіаманіпуляції в політичних новинах провідних українських онлайн-ЗМІ.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукові роботи з проблематики медіаманіпуляції та лінгвістичних прийомів її досягнення.

2. Визначити основні характеристики дискурсивних маркерів (вставних слів і часток) із семантикою невизначеності та невпевненості.
3. Зібрати корпус оперативних політичних новин УНІАН, 24 Каналу та РБК-Україна за період початку березня 2025 р.
4. Проаналізувати дискурсивні маркери “можливо”, “ймовірно”, “нібито” в медіатекстах.
5. Порівняти редакційні стратегії використання маркерів невпевненості та невизначеності і зробити узагальнені висновки щодо них як інструментів медіаманіпуляції.

Об’єкт дослідження – політичні новини українських інтернет-ЗМІ.

Предмет дослідження – дискурсивні маркери невизначеності та невпевненості як прийоми мовної маніпуляції в текстах політичних новин.

Мета й завдання роботи зумовили використання таких **методів** та прийомів дослідження: *індукція та дедукція, аналіз і синтез*, які дозволили здійснити теоретичні узагальнення на основі зібраного лінгвістичного матеріалу, *спостереження та систематизація*, що допомогли проаналізувати різні вияви реалізації дискурсивних маркерів у медіатекстах, *зіставний*, який дав змогу порівняти різні редакційні практики щодо висвітлення тієї самої події. Із лінгвістичних методів застосовано контекстуально-інтерпретаційний (що передбачає два етапи – контекстуалізацію та інтерпретацію), дискурсивний аналіз (для виявлення семантики і прагматики проаналізованих дискурсивних маркерів в українськомовних медіатекстах).

Наукова новизна. Здійснено спробу дискурсивного аналізу маркерів, що передають семантику невизначеності та невпевненості в оперативних політичних новинах трьох найрейтинговіших українських інтернет-ЗМІ, виявлено специфіку їхнього застосування в умовах інформаційного протистояння.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані журналістами та редакторами для вибору ефективних засобів формулювання новин; викладачами й студентами філологічних та журналістських факультетів — як приклад аналізу мовних маніпуляцій; а також інформаційними аналітиками — для розробки рекомендацій із підвищення прозорості медіа.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох основних розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатку.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСИВНИХ МАРКЕРІВ У МЕДІАДИСКУРСІ

1.1. Лінгвістична сутність поняття “маніпуляція” в медіадискурсі

У ХХІ ст. світові підходи до війни значно відрізняються від тих, що були у минулому столітті. Консцієнтальна війна [50], яка передбачає інформаційно-психологічні впливи на свідомість людей, тепер є провідною.

Сьогодні український цифровий простір щодня зазнає інформаційно-психологічних атак з боку ворога й не тільки. Замасковане поширення фейків та пропаганда маніпулятивних наративів стали частиною щоденних новин. Таке інформаційне поле впливає на читачів, ускладнюючи спроможність визначити достовірність поширеної інформації. Відтак важливим завданням є визначити сутність маніпуляції та лінгвістичних особливостей маніпулятивного тексту, щоб уміти розпізнати такий текст та не піддаватися його впливу.

Щоб зрозуміти особливості маніпулятивного тексту, варто спершу визначити сутність самого поняття “маніпуляція”.

Інформаційні маніпуляції були об’єктами досліджень у працях Г. Почепцова, О. Снитко, Н. Слухай, Л. Компанцевої, А. Захарченка, Т. Голоти, О. Дмитрук та ін.

Слово “маніпуляція” має латинський корінь “manus”, що означає “рука” [44]. У 11-томному «Словнику української мови» подається таке визначення поняттю “маніпуляція”: “виконувана руками складна дія, що звичайно вимагає вправності, вміння тощо” [1]. Звідси маємо тепер переносне значення цього слова — вправне поводження з людьми як об’єктами.

Маніпулятивний дискурс “є сферою взаємопов’язаних комунікативних подій, у контексті яких усі адресати несвідомо втягнуті в мовний акт без можливості переконатись у достовірності отриманого повідомлення” [11, с. 137].

З погляду лінгвістики маніпуляцію варто розглядати як процес використання мовних засобів, що активно взаємодіють з паралінгвістичними засобами, з метою психологічно вплинути на адресата, а саме: приховано укорінити у його психіці певних установок та відношень [16].

За Т. Ван Дейком, можна виокремити такі ознаки маніпулятивного тексту [11]:

- соціальні (маніпулятивний контроль окреслюється з точки зору членства в групі, інституційного становища, професії й матеріальних ресурсів, що визначають владу груп та їхніх членів над іншими групами);
- когнітивні (маніпулювання свідомістю людей, тобто їхніми переконаннями, такими як: знання, думки та ідеології, які так само контролюють дії людей);
- прагматичні (свідоме маніпулювання з метою реалізації прихованих цілей);
- комунікативні (маніпулювання через прихований вплив та емоційний тиск, щоб нав'язати певну думку);
- етичні (моральний вплив, який передбачає порушення принципів чесності).

Таким чином, автор маніпулятивного тексту свідомо прагне вплинути на читача й так чи так в результаті нав'язати йому свою думку та змінити його поведінку. Він здійснює сугестію — “процес і результат внесення до сфери психологічної діяльності людини інформації, яка є позаконтрольною свідомості” [49].

Від переконання сугестію відрізняє знижений рівень критичності й необхідності верифікувати інформацію [39].

Сугестія, або навіювання, є однією з форм мовленнєвого впливу, яка спрямована на підсвідомість адресата і супроводжується зниженням рівня його свідомого контролю за сприйняттям повідомлення. Як зазначає В. Аккурт, будь-

який мовленнєвий акт може набувати сугестивного характеру за умови, що він спрямований на вплив на емоційно-вольову сферу людини та її розумову діяльність, при цьому адресат частково або повністю втрачає здатність критично осмислювати отриману інформацію [3].

Дослідниця підкреслює, що характерною рисою сугестивного впливу є використання специфічних мовних засобів, які забезпечують “обхід” свідомих механізмів аналізу інформації. Такими засобами можуть бути не лише лексичні або синтаксичні конструкції, але й інтонаційні, ритмічні, емоційно забарвлені елементи мовлення. Це дозволяє встановити емоційний контакт із адресатом, створити атмосферу довіри або психологічного комфорту, в якій реципієнт втрачає потребу у верифікації сказаного.

Важливо зазначити, що сугестія у медіадискурсі часто подається у прихованій формі: реципієнт не завжди усвідомлює, що зазнає цілеспрямованого впливу. Успішність навіювання базується на використанні певних мовних стратегій: створенні ілюзії об’єктивності, використанні імпліцитних конструкцій, апеляції до емоцій, застосуванні авторитетних джерел або повторенні ключових тез. В результаті формується специфічний когнітивний стан адресата, у якому активізується механізм довіри до висловлювань без їхньої раціональної перевірки.

Тобто в медійному просторі сугестивні стратегії стають потужним інструментом впливу на громадську свідомість. Вони дозволяють не тільки нав’язати певну думку, а й змінити поведінку адресата без прямого примусу або логічного переконання. Саме прихований характер такого впливу робить сугестію одним із найбільш ефективних засобів маніпуляції в сучасному медіадискурсі.

Проблема маніпулятивного впливу привертає особливу увагу в сучасній лінгвістиці, оскільки мова є одним із найефективніших інструментів прихованого управління свідомістю. У своїй праці “Методи маніпулятивного впливу у

лінгвістиці” В. Аккурт розкриває ключові особливості маніпулятивного впливу та описує основні стратегії його реалізації у мовленні [2].

На думку дослідниці, маніпуляція передбачає цілеспрямовану зміну думок, оцінок, емоційного стану чи поведінки адресата без його усвідомлення цього процесу. На відміну від переконання, яке апелює до свідомої сфери людини, маніпуляція діє на підсвідомі механізми сприйняття. При цьому адресат не відчуває тиску або примусу і часто вважає прийняте рішення власним.

До основних характеристик мовної маніпуляції В. Аккурт відносить:

- прихованість цілей впливу;
- використання непрямих стратегій комунікації;
- створення ілюзії самостійного вибору адресата;
- активізацію підсвідомих когнітивних і емоційних процесів.

Дослідниця виділяє декілька базових методів мовної маніпуляції:

- Сугестивний вплив, що ґрунтується на використанні емоційно забарвленої лексики, інтонаційних засобів, повторення та ритмічності для створення потрібного емоційного фону.
- Інформаційне моделювання, яке передбачає нав'язування адресату певних смислів шляхом добору вигідних фактів, замовчування альтернативної інформації або її викривлення.
- Аксіологічне програмування, спрямоване на впровадження у свідомість реципієнта певних ціннісних орієнтирів через оцінну лексику, емоційно забарвлені вислови та стереотипізовані формули.

Особливе місце у механізмах маніпуляції займає використання імпліцитних мовних засобів, зокрема дискурсивних маркерів, які завдяки своїй прагматичній природі можуть спрямовувати процес інтерпретації тексту у бажаному для комуніканта руслі без очевидного тиску на реципієнта.

Отже, методи маніпулятивного впливу, описані В. Аккурт, демонструють багатоступеневість і тонкість стратегій впливу через мовлення. У медіадискурсі

ці методи особливо ефективні, оскільки дозволяють ненав'язливо конструювати картину світу, потрібну для маніпулятора, і формувати громадську думку, минаючи механізми раціонального осмислення інформації.

1.2. Медіавплив та його рівні

Медіавплив — це “комунікаційний вплив, що відбувається внаслідок комунікації реципієнта з традиційними або соціальними медіа” [20, с. 22].

А. Захарченко визначив чотири рівні оманливого та маніпулятивного впливу [20].

Перший рівень маніпулятивного впливу передбачає викривлення фактів. У цьому контексті варто говорити про фейкові новини. Викривлення фактів можна так класифікувати:

1. Несвідомі журналістські помилки.
2. Чутки, які розповсюджуються в медіа.
3. Конспіративні теорії, які ґрунтуються на медіаматеріалах та твердженнях, що складно спростувати чи підтвердити.
4. Сатира, що використовується з метою повідомлення вигаданих подій і хоч може передбачати дисклеймер наприкінці, може ввести людей в оману.
5. Помилкові заяви політиків, відповідальність за цитування яких видання можуть перекласти на джерело інформації.
6. Власне фейки, створені журналістами внаслідок навмисного спотворення інформації.

Другий рівень маніпулятивного впливу передбачає моделювання взаємозв'язків між фактами та формування ставлення до фактів [20]. Тут варто говорити про такі поняття як: фреймінг та праймінг, адже на цьому рівні моделюються хибні зв'язки або замовчуються наявні.

Фреймінг — це одна з маніпулятивних технологій, яка опирається на тлумачення феномену факту. Фреймування полягає в керуванні когнітивними

процесами та звичками, оскільки факт, який подається, вбудовується в схему репрезентації, тобто когнітивні знання та очікування, які організують інформацію [27]. Таким чином, відбувається зміна погляду, під яким людина бачить ту чи ту інформацію, й, як наслідок, зміна думки про саму інформацію.

Хибний фреймінг часто трапляється в новинних заголовках. Про це детально писав Т. Голота [11]. Він акцентує увагу на використанні емоційного складника у викладі інформації. Маніпулятивні та емоційно-забарвлені заголовки привертають увагу користувачів, чим збільшують вірогідність, що користувач перейде за посиланням, щоб ознайомитись із статтею. Дослідник виділяє такі ознаки, які можуть бути притаманні лінгвістичні ознаки маніпулятивності:

- орфографічні помилки;
- емоційно-забарвлені слова (прикметники: *жорстокий, кардинальний, сенсаційний* тощо; іменники: *лихо, кошмар, істерика* тощо; дієслова: *розгромити, здивувати* тощо; прислівники: *терміново, неймовірно* тощо) (лексико-семантичні особливості);
- конструкції, які вирвані з контексту цитати;
- вживання лексем, які вказують на невизначеність (*можуть, незабаром, нібито* тощо) (лексико-семантичні особливості);
- вживання двокрапки з метою відокремити дві підрядні частини складного речення, щоб підкреслити, що друга частина повідомлення доповнить першу (синтаксичні особливості);
- використання речень-еліпсів, які дозволяють виокремити лише найважливіше й викликати у користувача реакцію перейти читати новину (синтаксичні особливості);

А також він виокремлює такі категорії маніпулятивних повідомлень залежно від принципу побудови тексту:

- використання тропів (метафор, гіпербол, паралелізмів, алюзій);

- жартівлива форма подачі інформації;
- звернення до крилатих виразів та фразеологізмів;
- транслювання негативного суб'єктивного судження вигідного для автора заголовку.

Інший маніпулятивний вплив відбувається через праймінг. А. Захарченко зазначає, що такий механізм дуже широко використовується й передбачає поширення хибних національних, вікових, расових, статевих стереотипів [20]. Наприклад, віковий стереотип: люди похилого віку не вміють користуватися сучасною технікою; статевий стереотип: жінки не можуть бути політиками.

Оманливі зв'язки також можуть формуватися на основі фейкових повідомлень та посилань на лідерів суспільної думки. Коли повідомлення виголошує авторитетом, наприклад, політиком, науковцем, шоуменом тощо, то реципієнт часто сприймає сказане на віру без будь-якого доведення [20].

Також маніпулятивний вплив може відбуватися не вустами авторитетної особи, а зверненням до неї. Такий прийом називається анонімним авторитетом [46]. Таким авторитетом може часто бути релігійна або політична фігура, лікар або вчений і т.д. Крім того, дуже часто в цій функції використовують іменник в формі множини: *лікарі, вчені, політики, священники, військові* і т.д.

Хоча можуть бути й протилежні випадки, коли неправдиві зв'язки будуються не на основі твердження, виголошеного лідером суспільної думки, а на основі утисків цього твердження. Тобто, якщо повідомлення упосліджене, то воно правдиве [20].

Маніпулятивний вплив через конструювання зв'язків між фактами часто здійснюється через контекст. Автор повідомлення намагається подати його з урахуванням формування у свого реципієнта позитивних або негативних асоціацій. До прикладу, А. Захарченко зазначає, що у 2019 році, коли була виборча кампанія, журналісти телеканалу 1+1, який підтримував Володимира Зеленського, часто насичували новинні ефіри негативними інфоприводами, щоб

сформувати у глядачів уявлення про те, що вони живуть у жахливі часи та у жахливій країні, якій потрібні зміни.

Серед технік, які можуть застосовуватися на другому рівні маніпулятивного впливу, А. Захарченко виокремлює психологічні маніпуляції, коли до уваги беруться когнітивні особливості читачів, а саме: специфічні та неспецифічні особливості мислення реципієнтів. Наприклад, коли журналіст свідомо акцентує увагу на неважливих деталях, зокрема перенасичуючи повідомлення офіційними цитатами лідерів думок, замість наголошування на головній інформації в ситуації. У такому разі в реципієнтів може виникнути почуття роздратування, що змусить реципієнта або сприймати інформації не уважно, або взагалі припинити читання.

Якщо говорити про специфічні психологічні маніпуляції, то з цією метою вплив відбувається на основі теорії переконування [20]. Звернення автора повідомлення до читача спершу виглядає дружнім, робиться акцент на речах, у які реципієнт вірить. Згодом автор наводить переконливі факти, що підважують ідеї читача. Зрештою далі відбувається виклад думки без будь-яких суперечок між автором та реципієнтом. У своєму медіатексті автор може використовувати лексику, що орієнтована на певну групу, тобто на цільову аудиторію. До прикладу, журналіст, пропагуючи ідею безуспішності дій української армії на полі бою, щоб посіяти хаос серед українського народу, може послуговуватися вузькофаховою військовою термінологією, яка буде сприйматися як маркер експертності, створюючи уявну достовірність повідомлення.

Ще однією поширеною психологічною маніпуляцією вважається відхід від важливих проблем та акцентування уваги на особистих проблемах, коли розгляд й оцінка надаються не самій тезі, а її авторові [20]. Наприклад, обговорюватись може біографія, особливо, якщо в ній є хоча б якісь факти, які можуть компрометувати автора тези. Так можна знецінити попередні висловлювання цієї людини.

За словами А. Захарченка, **третій рівень впливу** передбачає зображення оманливого порядку денного. За таких умов відбувається ігнорування справді нагальних та важливих тем, відмова їх висвітлювати. Або ж навпаки автор повідомлення надмірно фокусує увагу на темах, які не є першочерговими.

На **четвертому рівні** маніпулятивний вплив у вигляді оманливості може бути в різних формах [20]. Автор будує своє повідомлення з фактів, для яких уже закладені зв'язки. Оповідний складник формується на основі задіяння причинно-наслідкових зв'язків й умовиводів, що формуються на основі інших логічних процесів. Це допомагає зробити висновки з повідомлення, тобто, міркуючи, виявляти нові факти та певні зв'язки між цими фактами. У кожному з цих складників можуть бути маніпуляції, оскільки в повідомленні вже наявні фейкові твердження або оманливий вплив, що відбувається на другому або третьому рівні. Крім того, відбувається залучення хибних причинно-наслідкових зв'язків, що спричиняється логічними помилками. А. Захарченко наводить такі найпоширеніші логічні помилки:

1. **Хибна казуальність** — відбувається помилкове формування зв'язків, коли події, що відбуваються після одних подій, є взаємопов'язаними і залежними. Наприклад, коли позитивні або негативні події в країні пов'язують з призначенням нового прем'єр-міністра.

2. **Причинне спрощення**, коли автор повідомлення замість зображення системи послідовних подій, які призвели до того чи того наслідку, спрощує свій виклад і надає пояснення тій чи тій події лише однією якоюсь причиною.

Окрім цього, автор повідомлення може порушувати основні логічні закони, які були сформульовані Аристотелем та Лейбніцом [20]:

1. **Закон тотожності**, коли автор не дотримується збереження принципу, коли поняття, які використовуються в логічному умовиводі, не зберігають своє значення, а також не зберігають свою помірність, тобто кількість понять, що вони позначають.

2. Закон суперечності та не суперечності, коли в межах одного й того самого часу розгляду й оцінки предмета подаються два протилежні твердження щодо цього предмету. За законом логіки, не можуть бути істинними одночасно два несумісні твердження щодо одного об'єкту.

3. Закон виключеного третього, коли автор намагається нав'язати хибну думку про один об'єкт, подаючи два протилежні твердження, які мали б сформулювати третю думку щодо цього. За законом логіки, з-поміж двох суджень одне буде істинним, друге — хибним, третього — не дано.

4. Закон достатньої підстави, коли мовець не надає достатнього аргументів своєму судженню. За законами логіки, кожне судження має висловлюватись на основі підтверджень, аргументів.

А. Захарченко наводить приклади таких порушень у медіакомунікації:

- Доведення через незнання. Це відбувається, коли автор керується принципом, що якщо одне твердження не доведене, що воно хибне, то воно — істинне. Це трапляється й навпаки, якщо одне твердження не доведене, що воно істинне, то його можна вважати хибним.

- Помилкове узагальнення, на якому побудовані багато стереотипів. Це відбувається, коли на підставі того, що один із представників групи має певні ознаки, узагальнюється думка про інших представників цієї групи й їм теж приписують ці ознаки.

- Указування на непослідовність, коли дії або поведінка суперечить тому, що пише автор.

Одним із мовних інструментів, які можуть реалізувати маніпулятивну функцію, є дискурсивні маркери, зокрема модальні частки та слова із семантикою невизначеності та невпевненості.

1.3. Наукові підходи до визначення та класифікації дискурсивних маркерів

У сучасній лінгвістиці спостерігається зростання інтересу до дослідження дискурсивних маркерів як важливого інструменту забезпечення зв'язності та ефективності комунікації. Науковці пропонують різноманітні підходи до визначення їхньої сутності, функцій та типології, що обумовлюється складністю природи цих одиниць та їхньою багатofункційністю.

Грунтовне узагальнення сучасних підходів пропонує О. Ковальчук. У своїй статті “Функціонування дискурсивних маркерів в українській та англійській мовах” О. Ковальчук окреслює основні напрями наукових підходів до визначення поняття “дискурсивні маркери” [25]. Авторка виокремлює чотири головні напрями аналізу: прагматичний, когнітивний, підхід на основі зв'язності (coherence-based) та функційний.

Під дискурсивними маркерами дослідниця пропонує розуміти гетерогенний клас слів та фраз різних граматичних категорій, які поєднують фрагменти тексту, забезпечуючи їхню узгодженість і відображаючи інтенції комунікантів. О. Ковальчук підкреслює, що в англійській та українській мовах дискурсивні маркери мають спільні ознаки: поліфункційність, багатокатегорійність і гетерогенність.

Типологія дискурсивних маркерів у дослідженні передбачає виділення таких груп:

- контрастивні/протиставні маркери (наприклад, *but, however* – *але, проте*);
- з'єднувальні маркери додавання (*and, also* – *і, також*);
- логічні або причинно-наслідкові маркери (*because, therefore* – *бо, тому що*);
- темпоральні маркери часу (*finally, meanwhile* – *нарешті, поки що*);
- дискурсивні частки (*well, actually* – *ну, насправді*).

Особливу увагу авторка звертає на прагматичні функції дискурсивних маркерів: започаткування або зміну теми, введення чи пояснення дій,

призупинення спілкування, прогнозування реакцій учасників комунікації, виправлення чи уточнення інформації. Вона також зазначає, що у процесі комунікації дискурсивні маркери найчастіше займають початкову позицію або перебувають в середині речення, частіше функціонують в усному мовленні, мають тенденцію до фонологічних спрощень і контекстуальних наголосів.

Актуальним для досліджень є також прагматичний аспект використання дискурсивних маркерів, оскільки їхня здатність впливати на інтерпретацію повідомлення робить їх важливим інструментом маніпулювання свідомістю адресата. Саме поліфункційність, прагматичний потенціал та здатність формувати сприйняття висловлюваного створюють передумови для їхнього використання у маніпулятивних стратегіях у медіадискурсі.

Комплексний підхід О. Ковальчук дозволяє окреслити загальне уявлення про дискурсивні маркери як багатофункціональні елементи комунікації. Водночас поглиблений аналіз конкретних мовних одиниць та їхньої ролі в організації дискурсу пропонує Д. Шиффрін. Дослідниця детально розглядає функціонування окремих дискурсивних маркерів в англійській мові, впроваджуючи багаторівневу модель опису дискурсу, що дозволяє простежити їхню участь у формуванні когерентності висловлювань та у впливі на комунікативний процес.

Ключовий науковий підхід до аналізу дискурсивних маркерів пропонує Дебора Шиффрін у праці «Discourse Markers» (1987) [61]. Дослідниця здійснює аналіз “знизу вгору” (bottom-up): вона виходить від реальних мовних форм, спостерігає їхнє вживання та розподіл у дискурсі, а вже потім вибудовує загальні теоретичні узагальнення.

Д. Шиффрін аналізує одинадцять дискурсивних маркерів англійської мови (зокрема *oh, well, and, but, or, so, because, now, then, y'know, I mean*) й розглядає їх не ізольовано, а в межах комплексної моделі дискурсу. Вона пропонує п'ять рівнів аналізу дискурсу:

- структура обміну репліками (Exchange Structure);
- структура дії (Action Structure);
- ідеаційна структура (Ideational Structure);
- рамка участі в комунікації (Participation Framework);
- інформаційний стан учасників (Information State).

Д. Шиффрін підкреслює, що дискурсивні маркери одночасно можуть функціонувати на кількох рівнях, сприяючи інтеграції різних структур дискурсу у цілісне комунікативне утворення.

Мовознавиця класифікує маркери за принципом зростання їхньої семантичної ваги: від нейтральних елементів (*oh, well*), які майже не мають референційного значення, до маркерів із вираженим семантичним навантаженням (*y'know, I mean*). Дослідниця також докладно аналізує прагматичні функції маркерів: наприклад, *well* вона трактує як сигнал про те, що наступний вислів не повністю узгоджується з попередньою логічною лінією, тоді як *y'know* слугує показником переходу до спільного знання між учасниками розмови.

У контексті дослідження маніпулятивних стратегій особливу увагу треба звернути на концепцію процедурного значення дискурсивних маркерів, яку пропонує Дайан Блейкмор.

У праці «Relevance and Linguistic Meaning» (2002) Д. Блейкмор розглядає дискурсивні маркери як носії процедурного значення, що окреслює спосіб обробки інформації слухачем, а не змінює істинного змісту висловлення [59]. За Блейкмор, дискурсивні маркери функціонують як інструкції, що скеровують когнітивні процеси інтерпретації висловлення, полегшуючи його правильне розуміння у заданому контексті.

Такий підхід дозволяє розглядати дискурсивні маркери як інструменти впливу на інтерпретацію повідомлення, а отже, і на формування певного сприйняття реальності у свідомості адресата. Це створює передумови для

активного використання дискурсивних маркерів у маніпулятивних стратегіях, особливо в медіадискурсі.

Окрім когнітивного аналізу функцій дискурсивних маркерів та концепції процедурного значення, важливим аспектом дослідження є встановлення чітких ознак та критеріїв виділення дискурсивних слів. На цьому питанні зосереджує свою увагу дослідниця О. Ілик. Вона у своїй роботі “Дискурсивні слова: ознаки та критерії виділення” детально розглядає структурні, функціональні та прагматичні характеристики дискурсивних одиниць [21].

О. Ілик звертає увагу на неоднозначність статусу дискурсивних слів та складність їхньої чіткої класифікації. Дослідниця зазначає, що терміносполука “дискурсивні слова” дозволяє обійти псевдопроблему прив’язки цих одиниць до окремих частин мови, оскільки вони охоплюють сполучники, прислівники, частки, вставні слова, вигуки тощо.

О. Ілик формулює комплекс ознак дискурсивних слів, серед яких [21]:

- мультикатегорійність (граматична неоднорідність складу);
- факультативність (можливість вилучення без втрати граматичної правильності речення);
- незмінюваність (належність до незмінних частин мови);
- поліфункціональність (залежність функцій від конкретного контексту);
- спрямованість на організацію тексту та вплив на інтерпретацію;
- відсутність власного денотативного значення, що зумовлює десемантизацію в процесі вживання.

Дискурсивні слова, за О. Ілик, виступають засобами, які відображають суб’єктивні оцінки мовця, його ставлення до повідомлюваної інформації, та керують процесом комунікації на глибинному рівні, часто інтуїтивно. Саме ця риса — інтуїтивність використання — робить дискурсивні одиниці особливо значущими для виявлення маніпулятивних стратегій у дискурсі.

Важливою складовою аналізу дискурсивних маркерів є систематизація їх за певними ознаками. Поглиблений огляд класифікацій дискурсивних слів представлений в іншій роботі О. Ілик “Класифікації дискурсивних слів у сучасному мовознавстві” [22]. Основний акцент вона робить на функціональній ролі дискурсивних слів у зв’язності тексту та у відображенні процесу комунікації між мовцем і слухачем.

Дослідниця узагальнює різноманітні класифікації, розроблені в англійській, іспанській та українській лінгвістичних традиціях. Вона звертає увагу на те, що основним критерієм поділу дискурсивних слів у більшості досліджень виступає функціонально-семантичний принцип. Зокрема, виокремлює групи дискурсивних слів за такими ознаками:

- оцінка істинності повідомлення (впевненість або невпевненість у висловленому);
- організація композиції тексту (позначення послідовності, підсумку, узагальнення);
- деталізація або корекція інформації (уточнення, пояснення, перефразування);
- емоційна оцінка (вираження позитивних чи негативних емоцій);
- суб’єктивізація або об’єктивізація висловлювання;
- протиставлення або допустовість висловлювання.

О. Ілик також наголошує, що частиномовна класифікація має допоміжний характер, оскільки важливішим є функціональне навантаження дискурсивних слів у процесі комунікації.

Особливої уваги заслуговує те, що дискурсивні слова, пов’язані з вираженням упевненості, невпевненості, оцінки реальності чи допустовості повідомлення, формують окрему важливу групу. Саме ці одиниці, як зазначає дослідниця, є надзвичайно показовими у вивченні маніпулятивних стратегій,

оскільки вони безпосередньо впливають на інтерпретацію повідомлення, посилюючи або знижуючи ступінь переконливості висловленого.

У межах дослідження функціональних аспектів дискурсивних маркерів варто звернути увагу на дослідження А. Плегуци, яка системно аналізує основні характеристики та функції цих одиниць [41]. На думку дослідниці, комунікація не є лише процесом кодування і декодування висловлювань; вона розглядається як результат складної взаємодії висловлення з контекстом. Одним із засобів організації цієї взаємодії виступають дискурсивні маркери, що сигналізують про межі між різними частинами дискурсу та вказують на їхні відношення.

А. Плегуца, спираючись на роботи провідних лінгвістів (U. Lenk, K. Aijmer та ін.), визначає кілька ключових ознак дискурсивних маркерів:

- короткість і компактність форми (зазвичай один-два склади);
- втрата первинного лексичного значення в дискурсивній функції;
- переважне функціонування поза синтаксичним ядром речення;
- метакомунікативна роль у структурі висловлювання.

Крім того, дослідниця класифікує дискурсивні маркери на:

- текстові маркери, що позначають зміну теми, розвиток дискурсу, введення нових аспектів;
- міжособистісні маркери, пов'язані з вираженням емоцій, ввічливості, регулюванням міжособистісних стосунків у комунікації.

За словами А. Плегуци, багато дискурсивних маркерів виконують одночасно кілька функцій, а визначення домінантної функції залежить від конкретного контексту вживання. Це положення є надзвичайно важливим для дослідження маніпулятивного потенціалу дискурсивних одиниць, оскільки багатофункціональність маркерів дозволяє приховано впливати на інтерпретацію повідомлень та регулювати комунікативний вплив на адресата.

Поглиблене розуміння ролі дискурсивних маркерів у процесах формування і маніпулювання комунікативним змістом потребує звернення до досліджень

імпліцитної інформації. У цьому аспекті суттєвий внесок зробив Ф. Бацевич, який проаналізував природу імпліцитних смислів, що реалізуються через дискурсивні слова. У своїй праці “Імпліцитна інформація у висловленнях і дискурсивні слова” дослідник підкреслює, що дискурсивні слова є носіями формально невираженої (імпліцитної) комунікативної інформації, яка суттєво впливає на процес інтерпретації повідомлення [5]. Ф. Бацевич трактує дискурсивні слова як елементи, що співвідносять зміст висловлення із ситуацією комунікації, акцентуючи функціонально-прагматичний аспект їх використання.

Особливу увагу дослідник приділяє тому, що дискурсивні слова, зокрема частки, формують різні типи імпліцитної інформації:

- пресупозиції (передумовлені знання або установки учасників комунікації);
- прагматичні імплікації (виведені оцінні або ментальні операції мовця);
- прагматичні імплікатури (особистісні смисли, що впливають із контексту взаємодії).

Ф. Бацевич наголошує, що частки як дискурсивні слова часто містять суб’єктивний погляд мовця (його точку зору), який, будучи неекспліцитним, значною мірою спрямовує розуміння повідомлення адресатом. Саме ця прихована установка має великий потенціал у процесах впливу та маніпуляції, оскільки, залишаючись невидимою для слухача, задає певний ракурс інтерпретації інформації.

Важливим для дослідження маніпулятивних стратегій є також положення про те, що імпліцитна інформація дискурсивних маркерів здатна визначати стратегії розвитку дискурсу: дискурсивні слова можуть стимулювати або блокувати подальший змістовий рух комунікації.

Особливої уваги заслуговує аналіз контекстів вживання дискурсивних маркерів та реалізації комунікативних смислів. Над цим працювали Ф. Бацевич та Я. Сазонова. У своїй праці “Контексти реалізації комунікативних смислів дискурсивних слів” дослідники наголошують, що дискурсивні слова є не просто

елементами зв'язності тексту, а своєрідними метамовними компонентами, які моделюють організацію дискурсу й наративу [8]. Вони акцентують на тому, що дискурсивні слова мають специфічну семантико-прагматичну організацію, яка значною мірою залежить від функціонально-комунікативного та контекстуально-ситуативного факторів.

Зокрема, Ф. Бацевич і Я. Сазонова на основі аналізу функціонування лексеми “якось” в українських текстах та усному мовленні виділяють такі типи контекстів реалізації дискурсивних слів:

- контексти модусів сприйняття світу наратором (психологічний, ментальний, перцептивний модуси);
- функціонально-комунікативні контексти (наративний, описовий, діалогічний, міркувальний типи);
- змістові контексти (динамічні/статичні описи, актуальний або ретроспективний розвиток подій, модальне розгортання сприйняття світу).

Особливо важливо те, що дослідники підкреслюють: у залежності від контексту вживання дискурсивні слова здатні імпліцитно змінювати або спрямовувати інтерпретацію повідомлення. Наприклад, використання слів на кшталт “якось” формує відчуття невизначеності, психологічної нестабільності або допустовості певної події без прямого висловлення цих установок.

1.4. Дискурсивні маркери на позначення невизначеності та невпевненості як інструмент маніпуляції

Одним з найбільш поширених інструментів маніпуляції у політичних новинних текстах є використання лексем з епістемічною семантикою, які сигналізують читачеві, що інформація не остаточно підтверджена, а лише подається як припущення. Такі мовні конструкції виконують кілька важливих функцій: вони дають журналісту змогу передати суперечливі чи чутливі теми з обережністю, але формують у публіки атмосферу скепсису та очікування нових

фактів та водночас зменшують відповідальність видання за стовідсоткову достовірність інформації.

1.4.1. Семантика та функції дискурсивних слів “нібито”/”начебто”

“Нібито” та “начебто” — це порівняльно-гіпотетичні частки [52]. Вони виражають порівняльні семантико-синтаксичні відношення, надаючи висловленню відтінку невпевненості та сумніву щодо того, чи щось станеться. Ці “відсполучникові” частки вважаються найпродуктивнішими з-поміж порівняльно-гіпотетичних часток.

Використовуючи такі “відсполучникові” порівняльно-гіпотетичні частки, мовець передає оцінку достовірності повідомлення, яка виступає припущенням щодо відповідності висловлення реальній дійсності або сумнівом. Автор такого висловлення переслідує прагматичну мету: “висловити власне бачення ситуації, тобто експлікувати “особистісний” погляд на неї, донести свою точку зору до адресата, домогтися адекватності розуміння її реципієнтом, орієнтуючи його на правильну інтерпретацію ситуації” [52].

Найчастіше порівняльно-гіпотетичні частки маркують предикати стану й представлені вони такими семантичними типами [52]:

- лексеми-найменування фізичного стану людини або інших істот;
- лексеми, які позначають інтелектуальний стан або переживання людини;
- лексеми, що позначають сприйняття;
- лексеми, що позначають стан довкілля;
- лексеми, які передають семантику буття та існування;
- лексеми *знати, вірити, думати*, що передають специфічні неавтономні стани, які проєктуються на інші ситуації;
- лексеми на позначення внутрішнього емоційно-психологічного стану, такі як: *любити, кохати, ненавидіти*.

Використання цих часток сприяє формуванню маніпулятивного впливу, оскільки зміщує акцент з перевірки фактів на сумнівність джерела інформації. При цьому, за словами О. Ніки, ці частки поєднуються переважно з предикатами мовлення (“заявив”, “повідомив”, “сказав”), рідше — з ментальними предикатами (“вважає”, “обмірковує”) або з іменниковими словосполученнями, що також демонструє особливості їхнього використання [36].

Вживання “нібито” та “начебто” дозволяє інтерпретувати повідомлення як непідтвержене, таке, що ще не має остаточного статусу істини. В умовах війни це створює когнітивну лабільність, яка може використовуватися як інструмент впливу на реципієнта — зокрема, для викликання недовіри, страху або дестабілізації.

Застосування цих модусних маркерів також функціонує як механізм дистанціювання: автор нібито переказує чийсь слова, не приймаючи на себе повну відповідальність за їхню правдивість. Така стратегія сприяє посиленню евіденційності (впевненості або сумнівності щодо повідомлюваної інформації) тексту, водночас зберігаючи ефект сумнівної достовірності, що є особливо небезпечним в умовах інформаційної війни.

О. Марчук звертає увагу на подвійний статус одиниць “нібито” та “начебто”, які поєднують у собі як порівняльну, так і модальну семантику, зокрема вказують на гіпотетичність, припущення, сумнів [22]. За словами дослідниці, частки “нібито” та “начебто” утворюють так звані порівняльно-модальні звороти — конструкції, в яких переважає не формальна подібність, а саме емоційно-оцінна і модусна невизначеність. Це дозволяє мовцеві висловити інформацію, не беручи на себе повної відповідальності за її достовірність. Таким чином, ці частки виступають засобом делікатного дистанціювання.

Крім того, особливістю аналізованих часток є їхня позиційна гнучкість: вони можуть з’являтися як перед, так і після основного компонента речення, що додає висловлюванню додаткових конотативних нашарувань — від іронії до сумніву.

На думку О. Марчук, такі одиниці формують ірреальні картини дійсності, що особливо помітно в художньому і медійному стилях, де частки стають інструментом впливу на уяву та емоції реципієнта.

У контексті медіадискурсу, особливо в умовах інформаційної війни, ця особливість порівняльно-модальних часток дозволяє не лише створювати ефект “відстороненості”, а й підсилювати маніпулятивний потенціал тексту. Зіставлення реального й гіпотетичного за допомогою таких маркерів формує у читача враження “можливої правди”, що є характерним прийомом подачі фейкових повідомлень.

“Відсполучникові” порівняльно-гіпотетичні частки можуть бути взаємозамінними, синонімічними, що зумовлено їхнім ідентифікувальним узагальненим значенням гіпотетичності (начебто, нібито) [52].

Загалом частки “нібито” і “начебто” виводять твердження за межі беззаперечного факту й позначають його як непідтверджену чутку або переказ чужої версії.

У медіатексті вони можуть виконувати такі функції:

- відсторонення автора від прямої відповідальності за подану інформацію — він передає дані як чужу оцінку, а не власне твердження;
- підкреслення невизначеності ситуації — читач усвідомлює, що є різні версії викладу події, і тому очікує додаткових уточнень;
- маніпулювання довірою — через “нібито” або “начебто” формується скептичне ставлення до самого повідомлення.

1.4.2. Семантика та функції дискурсивних слів “можливо”/”ймовірно”/”напевно”

Суміжно з модальними частками в українській мові функціонують модальні слова — це такі лексеми, які “вказують на суб’єктивно-об’єктивні відношення людини до явищ дійсності та їх різноаспектних зв’язків” [41].

За значенням розрізняють дві групи модальних слів:

1. Такі модальні слова, які передають значення реальності, ствердження, достовірності.

2. Ті модальні слова, які виражають значення можливості, припущення чи ймовірності, як нами досліджувані “можливо”, “ймовірно” та “напевно” [37].

Ці модальні слова належать до категорії епістемічних модальностей, що виражають різні рівні ймовірності:

- “можливо” (може статися) — передбачає середній ступінь невизначеності;
- “ймовірно” (з великою вірогідністю) — вказує на вищий за “можливо” ступінь упевненості, але все ж не факт;
- “напевно” (майже безсумнівно) — найвища міра ймовірності, однак досі це не абсолютна гарантія.

У медіатекстах вони можуть виконувати такі функції:

- динамічне прогнозування майбутніх подій: журналіст може подати непевні перспективи як гіпотези, уникнувши категоричних формулювань (“напевно, буде...”, “ймовірно, станеться...”);

- емоційне врівноваження між страхом і надією: рівні модальності дозволяють створити відчуття “ось-ось” із поміркованою напругою;

- захисний механізм автора: навіть якщо передбачення не справдяться, завжди можна покликатися на “можливо” або “ймовірно” як на припущення, а не помилку фактографії.

Отож модальні частки “нібито” та “начебто” та модальні слова “можливо”, “ймовірно”, “напевно” слугують ключовими лінгвістичними інструментами медіаманіпуляції. Вони водночас допомагають формулювати складні або суперечливі повідомлення в стилі оперативних новин і спрямовують сприйняття аудиторії у бік непевності та очікування, а також забезпечують авторіві захист від прямих претензій за точність представлених даних.

Висновки до розділу 1

У першому розділі досліджено теоретичні засади вивчення дискурсивних маркерів у медіадискурсі та їх ролі в процесах інформаційної маніпуляції.

Розкрито лінгвістичну природу поняття “маніпуляція” в контексті медіатекстів. Було встановлено, що маніпуляція є цілеспрямованим комунікативним впливом, спрямованим на зміну установок, переконань або поведінки аудиторії без її усвідомленого спротиву. У сфері масової інформації маніпулятивні стратегії набувають особливої ваги, адже їхнє застосування дозволяє впливати не лише на індивідуальні уявлення, а й на колективну громадську думку. Маніпуляція здійснюється через відбір інформації, її подачу, акцентування певних аспектів або замовчування інших, а також через використання специфічних мовних засобів, зокрема дискурсивних маркерів.

Розглянуто поняття медіавпливу та його рівнів. Було з'ясовано, що медіавплив має багаторівневу структуру: від суто інформативного донесення фактів до глибокої зміни поглядів та емоційного стану реципієнта. Особливу увагу приділено тому, що в умовах інформаційної війни медіа прагнуть не тільки передати факти, а й сформувані певні наративи та інтерпретації подій. Встановлено, що навіть нейтральне, на перший погляд, повідомлення може нести маніпулятивне навантаження через добір дискурсивних засобів.

Проаналізовано наукові підходи до визначення і класифікації дискурсивних маркерів. Було визначено, що дискурсивні маркери — це одиниці, які не несуть власного референтного змісту, але відіграють важливу роль у структурі комунікації, впливаючи на сприйняття висловлювання. Вони поділяються на різні типи залежно від функції: маркери логічного зв'язку, емоційної оцінки, висловлення сумнівів або припущень. Маркери невизначеності та невпевненості, які є предметом цього дослідження, відрізняються особливою функціональною гнучкістю й мають високий потенціал для використання в маніпулятивних цілях.

Детально розглянуто дискурсивні маркери як інструмент реалізації невизначеності та невпевненості у медіадискурсі. З'ясовано, що за допомогою таких маркерів журналісти мають змогу:

- демонструвати обережність у передаванні інформації;
- створювати ефект багатоваріантності інтерпретації подій;
- уникати прямої відповідальності за достовірність викладених фактів;
- змінювати емоційний фон сприйняття новинної інформації.

Під час аналізу дискурсивних маркерів “нібито” та “начебто” виявлено, що ці одиниці переважно використовуються для передачі сумніву щодо достовірності інформації або для позначення позиції непричетності автора до змісту повідомлення. Вони створюють дистанцію між автором і повідомленням, натякаючи на можливість альтернативного тлумачення викладених фактів.

Було розглянуто семантику й функціонування маркерів “можливо”, “ймовірно” та “напевно”. Дослідження показало, що ці маркери виконують функції вираження припущення або обережної оцінки, а також допомагають журналістам зберігати інформаційну гнучкість у ситуаціях невизначеності. Їхнє використання особливо активізується в умовах оперативного інформування, коли факти ще не мають повного підтвердження.

Отже, у межах першого розділу обґрунтовано, що дискурсивні маркери невизначеності та невпевненості є важливими лінгвістичними інструментами, які виконують не лише текстотвірну, а й маніпулятивну функцію в медіадискурсі. Вони дозволяють гнучко адаптувати повідомлення до комунікативної ситуації, підсилювати або послаблювати певні смисли, впливати на рівень довіри реципієнта до інформації та, відповідно, формувати його ставлення до подій, що висвітлюються. Розуміння механізмів їхнього застосування є необхідною умовою для критичного сприйняття медіаконтенту в сучасному інформаційному суспільстві.

РОЗДІЛ 2.

ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕРІВ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА НЕВПЕВНЕНОСТІ В УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ

2.1. Опис корпусу дослідження: вибірка політичних новин УНІАН, 24 Канал і РБК-Україна (01.-07.03.2025)

У цій практичній частині дослідження проаналізовано політичні новини трьох провідних українських онлайн-ЗМІ — УНІАН, 24 Канал та РБК-Україна — з погляду лінгвістичних прийомів маніпуляції.

Для аналізу використано корпус новинних текстів, присвячених темі російсько-української війни та міжнародним переговорам і опублікованих у період із 1 по 7 березня 2025 р., що становлять репрезентативну вибірку оперативних повідомлень. Повний перелік покликань на тексти подано в Додатку 1.

Основна увага зосереджена на маркерах невизначеності або невпевненості (“можливо”, “ймовірно”, “нібито”, “начебто”, “напевно”), які використовуються як спосіб подати непідтверджену або суперечливу інформацію з позицій невизначеності чи невпевненості. Такий вибірковий аналіз дозволяє виявити, як дискурсивні маркери невизначеності та невпевненості слугують у новинах для створення емоційного напруження, дистанціювання журналіста від остаточної відповідальності за точність повідомлень і формування сприятливого або скептичного ставлення аудиторії до ключових політичних подій.

2.2.1. Дискурсивні маркери у Вибірці 1

У новині УНІАН від 1 березня 2025 року *«Британський політик Дуглас Александер назвав президента України Володимира Зеленського “напевно, найсміливішим європейським лідером із часів Черчилля”.*» (див. Додаток 1, новина №1) використано модальне вставне слово “напевно” у висловлюванні

британського політика Дугласа Александера. Модальне слово “напевно” виражає невпевненість або припущення, що дозволяє автору висловити оцінку, не беручи на себе повну відповідальність за її достовірність. У цьому контексті вставне слово пом’якшує категоричність твердження, створюючи враження об’єктивності та обережності в оцінці. Автор тексту використовує таке модальне слово з метою впливу на сприйняття читача, формуючи позитивне ставлення до об’єкта висловлювання без прямого нав’язування думки. Це дозволяє автору висловити підтримку чи схвалення, залишаючи простір для альтернативних інтерпретацій та зменшуючи ризик звинувачень в упередженості.

В іншій новині УНІАН теж від 1 березня 2025 року *«Президент України Володимир Зеленський, **імовірно**, пережив вирішальний момент свого президентства. Він повинен або чарівним чином "залікувати" розкол після сварки з американським лідером Дональдом Трампом, якимось вижити без Америки, або відійти в сторону і дозволити комусь іншому спробувати, і останнє, **можливо**, найпростіше, пише CNN.»* (див. Додаток 1, новина №2) вживається слово “можливо” в контексті про один із варіантів дій для президента Зеленського після конфлікту з Трампом.

Використання цього вставного слова вводить елемент невизначеності та припущення, що дозволяє автору тексту уникнути прямого твердження. Це створює враження об’єктивності та надає читачеві простір для власних висновків. Крім того, у наведеному уривку з новини використовується дискурсивний маркер “імовірно” з метою висловлення припущення щодо поведінки Дональда Трампа. У цьому випадку “імовірно” виступає синонімом до “можливо” й виконує аналогічну функцію — дозволяє подати оціночне твердження як припущення, не надаючи йому статусу перевіреного факту.

У новині 24 каналу від 1 березня 2025 року *«Політтехнолог Тарас Загородній розповів 24 Каналу, що Дональд Трамп, **ймовірно**, бажає стати світовим миротворцем, який завершить війну в Україні.»* (див. Додаток 1, новина №3)

натрапляємо на вставне слово “ймовірно”, яке автор тексту вживає, щоб висловити припущення щодо потенційного розвитку подій, уникаючи прямого твердження. Використання модальника “ймовірно” у цьому контексті підсилює припущення щодо потенційної ролі Дональда Трампа у завершенні війни в Україні.

В іншій новині 24 каналу від 1 березня 2025 *«Проте, **імовірно**, Україна може протриматися без неї ще щонайменше пів року, повідомляє 24 Канал із посиланням на Financial Times.»* (див. Додаток 1, новина №4) знову вживається “імовірно”, яке підкреслює, що інформація, яку подає автор тексту, є припущенням. У читача такий виклад думки може викликати відчуття невизначеності, а з автора знімає відповідальність за такий виклад. У контексті цієї новини вставне слово “імовірно” використовується для підсилення припущення щодо потенційної здатності України протриматися без допомоги США.

Ще одна новина 24 каналу від 1 березня 2025 року, де фігурує “ймовірно”: *«Він [ред. Юрій Рашкін] додав, що у Джей Ді Венса, **імовірно**, є фінансові інтереси в Росії.»* (див. Додаток 1, новина №5). У цьому контексті автор тексту вживає “імовірно”, щоб висловити своє припущення щодо потенційних інтересів Джей Ді Венса в Росії.

Інша новина від 1 березня 2025 року з “імовірно” від редакції 24 каналу: *«Користувачі додають, що Марко Рубіо "продав свою душу", **імовірно** через його прихильність до Росії.»* (див. Додаток 1, новина №6). Це вставне слово вкотре виконує функцію маркування припущення, дозволяє подати оціночне судження без відповідальності за його достовірність. Автор новини ненав’язливо пропонує реципієнту інтерпретацію поведінки політика Марко Рубіо, водночас залишаючи її на рівні гіпотези. Журналіст формує недовіру до фігуранта новини й без прямих тверджень або фактів посилює негативне емоційне тло навколо нього.

У п'ятому тексті редактори 24 каналу використовують “імовірно” у новинних текстах політичного спрямування: *«Це і було причиною скликання саміту, однак, імовірно, сьогодні основною темою стане дипломатична катастрофа між Україною та США.»* (див. Додаток 1, новина №7). Така тенденція може свідчити про певну редакційну стратегію у подачі політичних новин. В контексті наведеного уривку з новинного тексту “імовірно” використано, щоб передати невпевненість щодо основної теми саміту в Лондоні. Основна маніпулятивна функція лишається тією самою: створити враження невизначеності та можливості, що може впливати на сприйняття читачем інформації та формувати певне ставлення до подій.

У шостій новині, обраній із сайту 24 каналу за 1 березня 2025 року, окрім слова “імовірно”, використано на ще одне вставне слово — “можливо”: *«Імовірно, після суперечки в п'ятницю, 28 лютого, у Білому домі уникатимуть прямих контактів з українським лідером, а тиск на Київ, можливо, збільшиться.»* (див. Додаток 1, новина №8). “Імовірно” вводить загальне припущення, що лідер США буде уникати прямих контактів з лідером України. “Можливо” уточнює наслідок висунутого припущення — ймовірне зростання тиску на Україну з боку Сполучених Штатів. Обидва вставні слова формують градацію невпевненості: спершу подається одне припущення, а потім на його основі формується інше, що підсилює відчуття сумнівності та водночас начебто логічної послідовності.

У ще одній новинній статті 24 каналу від 1 березня 2025 року функціонує “імовірно”: *«Ймовірно, щось у вигляді чи поведінці Володимира Зеленського могло роздратувати Дональда Трампа.»* (див. Додаток 1, новина №9). У наведеному уривку з новинного тексту вставне слово “імовірно” використовується для формулювання гіпотетичного пояснення емоційної реакції Дональда Трампа. Це дозволяє автору тексту озвучити версію причин роздратування Трампа, не висуваючи її як підтверджений факт. Такий прийом дає

змогу опосередковано впливати на оцінку поведінки політичних фігур, зокрема, формувати у читача думку, що Зеленський, можливо, спровокував конфлікт власною поведінкою. У такий спосіб вставне слово виконує роль інструмента емоційної маніпуляції.

Порівняно з 24 каналом або УНІАН, де активно використовуються вставні слова з епістемічною модальністю (ймовірно, можливо), редакція РБК-Україна рідше вдається до таких мовних засобів. Натомість, у текстах цього видання частіше зустрічаються конструкції з частками на кшталт “нібито”, які виконують подібну функцію — передавання сумніву або дистанціювання від висловлювання, але в більш завуальованій формі. Наприклад, в уривку новини від 1 березня 2025 року *«Президент Франції Еммануель Макрон не погодився зі словами президента США Дональда Трампа про те, що **нібито** український лідер Володимир Зеленський "грає у Третю світову війну".»* (див. Додаток 1, новина №10) вжито частку “нібито”, яка виражає сумнів або ж навіть дистанціювання від змісту висловлювання.

Використовуючи цю частку, автор не підтверджує правдивість інформації. Автор подає своє твердження не як факт, а як версію або припущення, що знижує рівень довіри до висловлювання іншої сторони, тобто Трампа. Попри те, що частка “нібито” не належить до вставних слів із невизначеною семантикою, які ми досліджуємо, її використання в медіатексті можна вважати одним із прийомів маніпулятивного впливу, а саме: ця частка допомагає створити своєрідне дистанціювання, посилює сумнів та викривлює пряме твердження. Відтак у читача може сформуватися скептичне ставлення до позиції опонента.

Ще в одній новині від РБК-Україна 1 березня 2025 року проаналізуємо вживання “нібито”: *«Трамп звинуватив президент України, що той **нібито** не готовий до миру.»* (див. Додаток 1, новина №11). Автор новинного тексту, використовуючи цю частку, відсторонюється від прямої відповідальності за озвучену інформацію, адже це передавання чужої думки, тобто Трампа. Водночас

автор ставить під сумнів щирість та точність цього звинувачення, можемо зробити висновок, що лідер України готовий до миру, а така позиція лідера Сполучених Штатів використовується як політичний тиск. Тобто автор тексту намагається свого року нейтралізувати гостроту тези Трампа в очах читача.

2.2.2. Дискурсивні маркери у Вибірці 2

Новин політичного спрямування з активним використанням вставних слів із семантикою невизначеності за 2 березня 2025 року на сайті УНІАН практично немає.

На сайті 24 каналу в одній з новин за 2 березня 2025 року вкотре натрапляємо на вставне слово “ймовірно”: *«Сі Цзіньпіну та Трампу, ймовірно, не вигідно сваритись, адже економіки цих країн взаємозалежні.»* (див. Додаток 1, новина №12). У цьому реченні автор використовує вставне слово “ймовірно” для пом’якшення категоричності оцінки, що дозволяє подати твердження як обґрунтоване, але не беззаперечне. Редактор не нав’язує читачу свою думку, а лише припускає, тобто створюється своєрідний ефект аналітичної об’єктивності. Автор маскує припущення під факт, що посилює вплив на реципієнта.

В іншій новині 24 каналу від цієї дати знову натрапляємо на “ймовірно”: *«Експерти зазначають, що, ймовірно, цей вклад є частиною інформаційної кампанії, спрямованої на те, щоб показати перемогу Росії над Україною як неминучу з метою стримування подальшої західної військової допомоги та іншої підтримки України.»* (див. Додаток 1, новина №13). У цьому уривку вставне слово “ймовірно” не просто позначає припущення, а виконує тактичну функцію введення чутливої інформації про інформаційну війну. Воно дозволяє авторові тексту висунути досить серйозне припущення про фейк та спробу деморалізації, зберігаючи при цьому формальну нейтральність.

На сайті РБК-Україна у новині від 2 березня 2025 року (див. Додаток 1, новина №14): *«Також повідомлялося, що раніше президент Франції Макрон не*

погодився зі словами Трампа про те, що **нібито** Зеленський “грає у Третю світову війну”» натрапляємо на частку “нібито”, яка вже траплялася нам у новині за 1 березня. У цьому контексті вона є маркером невпевненості, сумніву чи навіть перебільшення. Думка, яку висловив автор, використовуючи цю частку, дистанціює журналіста від позиції Трампа. Крім того, таке речення підважує легітимність висловлювання Трампа, створюється уявлення, що лідер Сполучених Штатів звинувачує українського лідера в надмірній драматизації ситуації. Отже, частка “нібито” вкотре допомагає авторові тексту уникнути звинувачення в упередженості, який опосередковано ставить під сумнів правдивість слів Трампа.

У новині РБК-Україна (див. Додаток 1, новина №15) щодо загрози припинення допомоги США для України натрапляємо на “імовірно”: *«З огляду на ситуацію, в Інституті переконані, що очолюваний Росією блок, **імовірно**, розглядатиме відмову від України як показник того, що Сполучені Штати відмовляться від інших своїх союзників, і буде намагатися перевірити межі американських зобов'язань у всьому світі.»*

У цьому реченні “імовірно” використане в межах повідомлення, яке базується на оцінці аналітиків ISW. Тут ми можемо визначити дві його маніпулятивні функції. По-перше, воно дозволяє пом'якшити гостроту висловлювання щодо позиції блоку, очолюваного Росією. А, по-друге, висловлення з цим словом дистанціює джерело інформації, автора тексту, від ствердження, оскільки виступає припущенням, що дозволяє залишити певний простір для сумнів у реципієнта.

Говорячи про пропозицію Стармера Зеленському щодо повернення до діалогу з Трампом і угоди з США (див. Додаток 1, новина №16), редакція РБК-України вкотре використовує “нібито”: *«Пізніше Володимир Зеленський достроково поїхав з Білого дому, а після цього Трамп звинуватив президент України, що той **нібито** не готовий до миру.»*

Це слово, як вже неодноразово було сказано, виступає маркером невпевненості. Воно дозволяє журналісту передати зміст заяви Трампа, не підтверджуючи і не заперечуючи її достовірність, що викликатиме сумніви в читача. Крім того, “нібито”, по-перше, знижує категоричність звинувачення Трампа, а, по-друге, нейтралізує пряме емоційне навантаження від фрази “готовий до миру”. Автор тексту відображає у новині суть конфлікту, не приймаючи жодну із сторін відкрито, але тонко спрямовуючи сприйняття читача в бік сумніву щодо слів Трампа.

У новині “Стармер анонсував підготовку плану щодо України, який представлять Трампу” (див. Додаток 1, новина №17) на сайті РБК-Україна натрапляємо на інший маркер невпевненості та недостовірності “можливо”: *«Великобританія та Франція, можливо, з іншими країнами, працюватимуть над планом щодо України. Після цього узгоджений план представлять США.»*

У цій новині “можливо” допомагає авторові не фіксувати точний склад учасників і уникнути політичної відповідальності в разі змін. Тобто, якщо в майбутньому інші країни не долучаться, то твердження залишиться коректним, бо участь подавалася як ймовірна, а не гарантована. Водночас у самого читача така новина може створити враження ширшої міжнародної підтримки, навіть якщо вона ще не підтверджена. Відтак формується позитивне очікування.

В іншій новині РБК-Україна — “Трамп вважає, що Зеленський має “виправити ситуацію” після сварки” (див. Додаток 1, новина №18) — від 2 березня 2025 року використано частку “нібито”: *«За словами співрозмовників, невдоволення адміністрації Трампа викликало наполягання на “гарантіях безпеки” в угоді про корисні копалини, а українська сторона перед зустріччю нібито наполягала на відповідних змінах у документі.»*

Використання цієї частки у тексті зумовлено тим, що інформація, яку передає автор тексту, є недостовірною, вона отримана з анонімних або непрямих джерел. Тобто “нібито” сигналізує про відсутність офіційного підтвердження з боку

української сторони. Водночас ця частка допомагає дистанціюватися авторові від повідомлення, аби захистити себе від звинувачень в упередженості чи поширенні неперевіреної інформації, адже вказує на припущення, а не ствердження.

Використовуючи “нібито” РБК-Україна у новині про звинувачення Зеленського у “зриві зусиль” щодо мирних переговорів, які висунув держсекретар США Марко Рубіо (див. Додаток 1, новина №19): *«Згідно з коментарем Рубіо, коли віцепрезидент США Джей Ді Венс наголосив на важливості дипломатії, Зеленський втрутився, тим самим **нібито** кидаючи виклик його заявам.»* не стверджує напряду, що Зеленський “кинув виклик” віцепрезиденту, а лише передає це як імовірне трактування ситуації. Крім того, формулювання із часткою “нібито” м’яко налаштовує читача на думку, що в діях Зеленського був виклик або ж спротив. Такий дискурсивний маркер невпевненості, як-от частка “нібито”, дозволяє авторові тексту уникнути відповідальності за свої слова й водночас створити в реципієнта підґрунтя для сумнівів.

У новині РБК-Україна “Зарано для гарантій безпеки? Рубіо назвав умову для відновлення діалогу з Україною” від 2 березня 2025 року (див. Додаток 1, новина №20) знову натрапляємо на “нібито”: *«Нагадаємо, у цьому ж інтерв’ю держсекретар США заявив, що Штати намагаються змусити Росію сісти за стіл переговорів, і Трамп є єдиною людиною, яка має шанс це зробити. Однак, український президент Володимир Зеленський **нібито** не дає шансу дипломатії.»*

Використання цієї частки в реченні дає авторові змогу передати оцінку чи звинувачення, озвучене Марко Рубіо, але при цьому не стверджувати прямо, що Зеленський перешкоджає дипломатії. Так автор знімає із себе відповідальність за достовірність цього повідомлення. Водночас для читача це підстава для сумнівів. Це дуже чутливий момент, адже мова йде про такі важливі для українців сьогодні питання, як-от: переговори та мир. У таких випадках будь-який натяк може формувати уявлення про “неконструктивність” однієї із сторін.

Вкотре трапляється “нібито” в одній з новин РБК-Україна від 2 березня 2025 року. У тексті: *«Глава ФБР Кеш Пател заявив, що попросив Конгрес США розслідувати, куди пішли гроші, відправлені на допомогу Україні. За його словами, Штати не можуть мати повну довіру до Володимира Зеленського, який **нібито** не говорить, куди йдуть гроші.»* (див. Додаток 1, новина №21) редакція РБК-України, використовуючи частку із семантикою невпевненості озвучує звинувачення в непрозорості, але при цьому не називає його прямо й не бере на себе відповідальність за підтвердження цієї інформації.

Крім того, використання коштів під час війни — це досить чутлива тема, а припущення, озвучене через вживання лексичної одиниці “нібито”, може викликати обурення, тривогу та недовіру у читача. Відтак відбувається маніпулятивний вплив.

2.2.3. Дискурсивні маркери у Вибірці 3

Аналізуючи новинні тексти УНІАН за 3 березня 2025 року про війну в Україні, ми проаналізували маркери невпевненості.

У новині із заголовком “Зеленський заявив, що все ще може врятувати відносини з Трампом” (див. Додаток 1, новина №22) вжито висловлення з одним таким маркером “нібито”: *«Тоді президент США звинуватив українського лідера в тому, що він **нібито** не проявляє достатньо вдячності за надану американську допомогу і поставив під сумнів підтримку України з боку Вашингтона.»*

Як можемо стверджувати, використання цієї частки дозволяє авторів тексту зняти із себе відповідальність за повідомлення, щоб у разі, якщо інформація буде поставлена під сумнів, він зміг сказати, що лише переказував позицію іншої сторони без її підтвердження. Водночас у читача може скластися враження, що поведінка українського президента справді була проблемною. Крім того, слово “вдячність” у цьому контексті — емоційно забарвлене. Його поєднання з часткою

“нібито” може сформувати почуття моральної провини української сторони, що вона отримує допомогу, але її не цінує.

Аналізуючи іншу новину УНІАН із заголовком “Чи зможе Європа замінити допомогу США Україні: Тимочко пояснив поточну ситуацію” (див. Додаток 1, новина №23), ми визначили інший, менш поширений маркер невпевненості — вставне слово “можливо”. Наприклад: *«Представник адміністрації Трампа повідомив, що на зустрічі планують розглянути і, **можливо**, вжити заходів щодо низки варіантів політики для України.»*

Використання лексичної одиниці “можливо” у словосполученні “можливо, вжити заходів” дозволяє не фіксувати конкретного рішення. У читача формується враження, що дії вже на є, але ще не затвержені. Таке повідомлення виражає припущення, але при цьому створює напружене тло навколо можливої політики США щодо України. Відзначимо, що використано маніпулятивний прийом, який дозволяє журналісту не брати на себе відповідальність за зміст, але формувати в читача образ загрози або невизначеного очікування.

В новині “Військовий відповів, скільки протримаються ЗСУ без допомоги США” (див. Додаток 1, новина №24) від УНІАН знаходимо схожу інтерпретацію повідомлення: *«За даними NYT, президент США Дональд Трамп сьогодні проведе зустріч зі своїми головними помічниками з національної безпеки, включно з держсекретарем Марко Рубіо і міністром оборони Пітом Хегсетом. На зустрічі планують розглянути і, **можливо**, вжити заходів щодо припинення або скасування американської військової допомоги Україні.»*

Знову використано маркер невизначеності “можливо”. Така інтерпретація може викликати в читача почуття невпевненості щодо майбутніх дій США: є реальна загроза скасуванню підтримки, але немає впевненості, чи це станеться. Крім того, використання “можливо” дає журналісту можливість не брати на себе відповідальність за остаточне рішення: якщо заходи не будуть вжиті, завжди можна сказати, що йшлося лише про припущення.

На сайті 24 каналу в новинних текстах за 3 березня 2025 року знову натрапляємо на маркери невпевненості та неточності.

У тексті про ризики для України, якщо США перестануть ділитися розвідданими (див. Додаток 1, новина №25) редактори 24 каналу вкотре використовують “ймовірно”: *«Генерал армії та колишній голова Служби зовнішньої розвідки Микола Маломуж розповів 24 Каналу, до яких наслідків може призвести припинення обміну розвідданими між Вашингтоном та Києвом, якщо це, імовірно, станеться.»*.

Використання цієї частки створює відчуття, що рішення про припинення обміну розвідданими вже має припинитися, але остаточне рішення ще не ухвалено. У пересічного українця, який і без того надто чутливий в умовах війни, таке формулювання може посилити тривожність. Отже, використання цієї частки знімає відповідальність з автора тексту, адже у випадку, якщо обмін не припиниться, завжди можна сказати, що це було лише припущення.

Двічі “нібито” журналіст 24 каналу вживає в новині “Лавров назвав Зеленського “зрадником єврейського народу”: в МЗС відреагували на цинічну заяву” (див. Додаток 1, новина №26). Перше зафіксовано в цитаті: *«Лавров почав говорити, що уряд Ізраїлю **нібито** підтримує міфічних “українських неонацистів”»*.

Журналіст дистанціюється від безпосереднього підтвердження повідомлення Лаврова. Автор тексту знімає із себе відповідальність за це повідомлення, маркуючи його як припущення. На друге “нібито” натрапляємо в межах цієї самої новини, коли переповідаються попередні заяви Лаврова: *«Раніше Лавров зробив низку цинічних заяв щодо війни в Україні. Зокрема, російський міністр відкинув ідею зупинити бойові дії за лінією фронту. Лавров цинічно заявив, що до російської конституції вже увійшли “нові території” Херсонської, Запорізької, Донецької та Луганської областей, а тому **нібито** “повинні” бути у складі Росії.»*.

У цьому випадку такий прийом дозволяє журналісту повторити абсурдну ідею, але при цьому не беручи на себе відповідальність за її достовірність. Зрозуміло, що заяви Лаврова не підлягають критичному обґрунтуванню, але автор новинного тексту, використовуючи “нібито” формує в читача думку, що у словах російського міністра закордонних справ є доля правди.

У новині 24 каналу про майбутню зустріч Трампа з командою, “щоб призупинити або скасувати допомогу Україні” (див. Додаток 1, новина №27), знаходимо кілька маркерів невизначеності. Двічі фіксується дискурсивний маркер “нібито”. Спершу він використовується у вступі новини: *«Президент США **нібито** планує зібрати свою команду 3 березня 2025 року для ухвалення заходів проти України. Про це пише 24 Канал із посиланням на західне видання NYT.»*

Журналіст переповідає повідомлення від NYT, але робить це відсторонено, не даючи підтвердження. Це створює відчуття, що рішення може, але ще не гарантовано прийняте. Вдруге “нібито” спостерігаємо, коли автор тексту говорить про плани Марко Рубіо та Піта Гегсета щодо призупинення військової допомоги Україні: *«Зокрема, на зустрічі будуть держсекретар Марко Рубіо та міністр оборони Піт Гегсет. Вони **нібито** планують обговорити призупинення або скасування військової допомоги Україні, включаючи остаточні поставки боєприпасів і обладнання, дозволених і оплачених адміністрацією Байдена.»*

Варто відзначити, як журналіст, використовуючи “нібито”, маніпулює читачем. Невизначеність, яка досягається таким прийом, впливає на реципієнта, не даючи йому конкретики. У читача може виникнути тривожний фон для роздумів й вагань, чи будуть обговорюватись ці питання зазначеними політиками чи це лише припущення. Також в межах цієї ж новини автор тексту вживає ще один маркер невизначеності — “можливо”: *«Видання відзначає, що президент Сполучених Штатів Америки Дональд Трамп 3 березня проведе зустріч зі своєю*

командою з національної безпеки, щоб обговорити і, **можливо**, вжити заходів щодо України та військової допомоги нашій державі.»

Знову спостерігається відсутність конкретики, яка може породити підґрунтя для сумнівів. Таке відчуття невизначеності підігриває тривогу навколо теми обговорення заходів проти України. Отже, одна новина з кількома маркерами невизначеності може створити інформаційне поле тривоги та недовіри.

Окрім частих “нібито” у новинних текстах 24 каналу за 3 березня 2025 року натрапляємо вкотре на “ймовірно”: *«Незалежно від того, чи була ця ситуація спланованою, Москва тепер очікує, що переговори, спрямовані на відновлення відносин між США та Росією, продовжаться і, **ймовірно**, прискоряться найближчими тижнями.»* (див. Додаток 1, новина №28).

“Ймовірно” створює у читача відчуття, що прискорення переговорів — це не просто припущення, а майже на порозі реалізації, тож варто уважно слідкувати за подіями. Крім того, так журналіст показує не свою оцінку, а передає очікування Москви, з певною обережністю, уникаючи звинувачень у поширенні непідтвердженої інформації. У цій же новині ще раз натрапляємо на “ймовірно”: *«CNN дізналося, що відбувається підготовка до другого раунду переговорів, який може відбутися найближчим часом, **ймовірно**, в одній із країн Перської затоки.»* Вдруге використане “ймовірно” лише підсилює інформаційний фон невизначеності та підґрунтя для сумнівів.

На сайті РБК-Україна серед новин за 3 березня 2025 року теж знаходимо тексти із семантикою невизначеності, хоч таких текстів порівняно з новинним сайтом 24 каналом менше.

В одній з новин, а саме про майбутнє обговорення Трампа “із главою Пентагону і держсекретарем припинення військової допомоги Україні” (див. Додаток 1, новина №29) автор використовує “можливо”: *«Представник адміністрації Трампа повідомив, що президент США зустрінеться з чиновниками, включно з держсекретарем Марко Рубіо і міністром оборони*

Пітом Гегсетом, щоб розглянути і, можливо, вжити заходів щодо низки варіантів політики щодо України.».

Журналіст, використовуючи це вставне слово із семантикою невизначеності, породжує у читача тривожне очікування, а також підсилює емоційну напруженість через потенційне скорочення допомоги. Крім того, використання “можливо” дистанціює журналіста від цього повідомлення, тобто знімає з нього відповідальність і в разі, якщо такі заходи не відбудуться, то можна буде сказати, що це було лише припущення.

Серед новин за 3 березня на сайті РБК-Україна розміщено новину з “ймовірно”: *«Деякі члени адміністрації президента США Дональда Трампа, ймовірно, не готові відмовитися від дискусій з Україною попри неприємну сварку із президентом Володимиром Зеленським.»* (див. Додаток 1, новина №30).

Функція цього вставного слова така сама, що й в попередніх новинах — повідомлення припущення, а не ствердження. У цьому випадку автор новини не заявляє категорично, що хтось із команди Трампа проти переговорів, а лише посилається на припущення. Читача таке формулювання може наштовхнути на думку про політичну нестабільність, а також сформувати хибне уявлення та сподівання, якщо виявиться, що все ж таки адміністрація Трампа відмовиться від переговорів із Зеленським. Також у межах цієї новини автор використовує “нібито”: *«Пізніше стало відомо, що Зеленський достроково поїхав з Білого дому. Трамп звинуватив українського президента у тому, що він **нібито** не готовий до миру.»*

Журналіст дистанціюється й намагається уникнути прямого підтвердження слів Трампа. Тема миру та переговорів для українців є надто чутливою, а ось таке формулювання, де поєднуються факти (достроковий від’їзд Зеленського) з “нібито” підкреслює протиріччя: з одного боку — прагнення до миру, а з іншого — звинувачення в “неготовності”. У читача можуть виникнути сумніви

після прочитання такої новини, зокрема, може виникнути думка, що Зеленський й справді “не готовий до миру”.

Ще один новинний текст із “нібито”: *«Потім Трамп укотре розкритикував 46-го президента США Джо Байдена за те, що той **нібито** виділив на допомогу Україні 350 млрд доларів. І за ці кошти Америка могла б “модернізувати весь флот”.*» (див. Додаток 1, новина №31).

Журналіст уникає ствердження, лише передає критику Трампа, не беручи на себе відповідальність за повідомлення. Водночас “нібито” змушує читача сумніватися в тому, чи справді Байден виділив таку суму.

2.2.4. Дискурсивні маркери у Вибірці 4

На сайті УНІАН у новині “У Трампа назвали умови для відновлення допомоги Україні від США” (див. Додаток 1, новина №32) натрапляємо на “нібито”: *«За його словами [ред. Джей Ді Венса], наразі український уряд **нібито** не зміг або не захотів вести переговори про завершення війни.*» Журналіст, використовуючи цю частку, трактує слова Джей Ді Венса як припущення, а не як факт. Так автор знімає із себе відповідальність за правдивість слів віцепрезидента США. Водночас журналіст створює простір для сумнівів у читача, оскільки формується уявлення, що Україна таки не готова до миру.

Варто відзначити особливість новинного сайту УНІАН, що журналісти наводять здебільшого прями цитати політиків, додаючи лише окремі коментарі. Відтак рідко у текстах використовуються маркери невизначеності.

Журналісти 24 каналу продовжують використовувати у своїх новинних текстах лексичні засоби із семантикою невизначеності. Зокрема в новині “США заявили про припинення всієї військової допомоги Україні: яку умову висунули Києву” (див. Додаток 1, новина №33) натрапляємо на кілька таких засобів. “Ймовірно”: *«Видання уточнює, що серед призупиненої допомоги є "критично важливі боєприпаси", керовані реактивні системи залпового вогню,*

протитанкова зброя та багато інших. Bloomberg повідомляє, що офіційні особи НАТО припускають, що попередніх поставок зброї, ймовірно, вистачить лише до літа.» підсилює невпевненість у прогнозі термінів наявних запасів, створюючи відчуття що навіть союзницькі оцінки мають розмиті межі. “Можливо”: *«За словами американського чиновника, знайомого із ситуацією, знадобиться певний час, можливо, кілька днів або тижнів, щоб наслідки припинення військової допомоги США стали відчутними для ЗСУ.»* використовується з метою пом’якшення твердження про зупинку допомоги, подаючи його як версію, припущення, а не встановлений факт.

У новині про загрозу з боку Росії (див. Додаток 1, новина №34) теж натрапляємо на два маркери невизначеності: “можливо” та “начебто”, які формують інформаційне поле невизначеності й емоційної тривоги, одночасно захищаючи редакцію від прямої відповідальності за достовірність кожного твердження. “Можливо” *«Координатор українського-німецького співробітництва ЦТД Степан Русин розповів 24 Каналу, що в німецький політикум та суспільство по-різному реагують на таку ймовірність. США, можливо, налаштовані серйозно, адже прагнуть, щоб європейці збільшували свою відповідальність за власну безпеку.»* маркує оцінку “налаштовані серйозно” як гіпотезу, а не доведений факт. “Начебто” у рядках: *«Там громадяни вважають, що американські військові бази – це потенційні цілі для удару Росії у випадку війни, тобто вони начебто становлять загрозу для безпеки.»* виокремлює суб’єктне враження “базы становлять загрозу” як непідтвержену думку.

У матеріалі “У Пентагоні спростували інформацію про зупинку наступальних кібероперацій проти Росії, - ЗМІ” (див. Додаток 1, новина №35) двічі вжито “нібито” — спершу в короткому блоці “Основні тези”: *«Пентагон спростував інформацію про зупинку наступальних кібероперацій проти Росії, яку нібито наказав новий міністр оборони США Піт Гегсет.»*, а потім у першому абзаці: *«Пентагон спростував інформацію про те, що новий міністр оборони США Піт*

Гегсет нібито наказав зупинити наступальні кібероперації проти Росії. Насправді такого наказу не було.».

У першому випадку, подаючи спростування інформації, автор тексту вживає “нібито”, що відмежовує його від прямої відповідальності за повідомлення, а також наштовхує читача до сумнівів у достовірності.

У другому випадку ситуація така сама: “нібито” підкреслює сумнівність самої тези про наказ Генсека, а також допомагає створити критичний настрій щодо джерела цієї інформації, натякаючи на її потенційну неправдивість.

У матеріалі, де подається пояснення поведінки Венса під час сварки із Зеленським (див. Додаток 1, новина №36), вкотре натрапляємо на “нібито”: *«Про це пише 24 Канал з посиланням на Fox News. Цікаво, що Трамп нібито не очікував такої поведінки від Венса. Принаймні, деякі ЗМІ указали, що президент був здивований.»*, яке сигналізує, що це не перевірений факт, а приписуване Трампу припущення, тож журналіст не бере на себе відповідальність за достовірність. Крім того, у цьому реченні “нібито” йде після слова “цікаво”, що підсилює враження, що щось справді сталося поза очікуванням Трампа, але не гарантує, що він дійсно був здивований.

У ще одній новині про зупинку допомоги Україні від США (див. Додаток 1, новина №37) трапляється “імовірно”: *«CNN указало, що ЗСУ відчують проблему з постачаннями не одразу. Імовірно, США вирішили таким чином покарати Зеленського.»*, яке вказує на те, що це твердження є припущенням, а не фактом, тобто достовірно невідомо, чи проблеми із постачанням якимось пов’язані із поведінкою Зеленського чи ні. Цей засіб дозволяє автору не нести відповідальність за своє повідомлення, а виконує маніпулятивну функцію, створюючи емоційну напругу через недостовірність інформації.

У матеріалах РБК-Україна за 4 березня 2025 року функціонують маркери невизначеності. Зокрема, у новині про вплив припинення допомоги США Україні, як у в матеріалах 24 каналу, використовується “можливо” (див. Додаток

1, новина №38): *«За словами американського чиновника, знайомого із ситуацією, знадобиться певний час, можливо, кілька днів або тижнів, щоб наслідки припинення військової допомоги США стали відчутними для ЗСУ.»*, яке спонукає до думки про затягнуту невизначеність щодо строків ефекту припинення допомоги від США. Автор, використовуючи такий прийом, намагається уникнути відповідальності за повідомлення, якщо виявиться, що термін буде менший чи більший.

У матеріалі про призупинення ЄС плану військової допомоги Україні через Орбана теж використано “можливо”: *«За даними видання, Угорщина візьме на себе провину за замороження пакета допомоги Києву на 20 млрд євро. Будапешт, можливо, підтримує посилення оборони ЄС, але він категорично проти пакета допомоги Україні.»* (див. Додаток 1, новина №39). Водночас “можливо” поєднано з “категорично проти”, що створює контраст: Угорщина підтримує або не підтримує посилення оборони ЄС, але водночас виступає проти допомоги Україні.

2.2.5. Дискурсивні маркери у Вибірці 5

У новинних матеріалах УНІАН за 5 березня 2025 року вкотре натрапляємо на лексичні одиниці із семантичним значенням невизначеності.

Зокрема, у новині “Трамп заборонив Британії ділитися будь-якою військовою розвідкою США з Україною” (див. Додаток 1, новина №40) журналіст використовує “ймовірно”: *«Повідомляється, що з початку війни розвідданими з Україною ділилися навіть Австралія і Нова Зеландія. Однак, як стало відомо виданню, США тепер зняли цей вищий рівень допуску до інформації до подальшого повідомлення, що, ймовірно, вплине на здатність України захищатися від триваючого російського наступу.»*

Автор новинного тексту робить припущення, не даючи конкретики й доказів своєму твердженню. Але у читача вже формується уявлення, що ситуація напружена й Україна може опинитися у ще гіршому становищі. При цьому журналіст, вживаючи “ймовірно”, уникає відповідальності за свої слова, тобто у випадку, якщо дії США не вплинуть на захисну здатність України, то можна буде сказати, що “ми лиш припускали”. Крім того, варто звернути увагу на використання лексеми “триваючого”, яка не характерна для української мови, адже ми не вживаємо активні дієприкметники теперішнього часу. Така помилка може підважити довіру до автора й до новини загалом.

Іншій новині — “Ракети до HIMARS: Forbes сказав, хто їх може поставити Україні замість США” (див. Додаток 1, новина №41) — натрапляємо на “нібито”:
*«19 листопада 2024 року ЗСУ вдарили по арсеналу зброї в Брянській області. Російське Міноборони заявило, що регіон атакували шістьма американськими ракетами ATACMS, п'ять із них вони **нібито** збили, а одну — пошкодили.»*

У цьому реченні слово “нібито” виконує роль маркера невизначеності. Автор не подає цю інформацію як беззаперечний факт, а лише передає версію російського Міноборони. Ця лексема дозволяє дистанціюватися від остаточної достовірності даних про збиті ракети, оскільки може виявитися, що ця заява виявиться перебільшеною або неправдивою. Водночас “нібито” спонукає читача ставитися до цієї інформації з обережністю та очікувати подальших тверджень чи спростувань. Виникає тло для емоційної напруги. Вставка “нібито” підсилює атмосферу невизначеності та напруженості, тримаючи аудиторію в очікуванні нових фактів.

На сайті 24 каналу у матеріалах за 5 березня 2025 року на тему про війну в Україні та політику знаходимо вкотре чимало текстів, де фігурують досліджувані маркери невпевненості.

У тексті новини “З Капітолія вивели конгресмена, який обурювався заявами Трампа” (див. Додаток 1, новина №42) знову натрапляємо на нібито: *«Нагадаємо,*

*раніше повідомлялося, що Дональд Трамп **нібито** планував оголосити про намір підписати угоду про копалини в зверненні до Конгресу, однак у Білому домі цю інформацію заперечили.».*

Варто констатувати, що журналіст передає інформацію як непідтверджену версію, а не як встановлений факт. Таке формулювання дає можливість дистанціюватися від остаточної достовірності твердження, залишаючи простір для спростування або підтвердження згодом. Для читача це створює скептичне ставлення до джерела інформації і змушує сумніватися в реальності описаних подій. Крім того, за рахунок використання лексеми “заперечили” виникає розрив уваги, читач не розуміє, що ж відбувається насправді. Такий прийом підсилює емоційну напругу, адже тримає читача в очікуванні нових фактів і розв’язань цієї ситуації.

Той самий ефект справляє “нібито” й у іншому новинному тексті 24 каналу (див. Додаток 1, новина №43): *«Дональд Трамп під час свого виступу у Конгресі США розповів, що **нібито** отримав лист від Володимира Зеленського. За словами американського президента, у ньому український лідер заявив про готовність України до переговорів і встановлення "міцного миру".».*

Оскільки ця частка вживається у контексті отримання листа, виникає логічне запитання про (не)можливість його отримання або наявність іншого джерела повідомлення. Точність цього повідомлення досить розмита. Журналіст намагається уникнути відповідальності за сказане, водночас наштотуючи читача на сумніви й невпевненість у діях як Трампа, так і Зеленського.

У новинному тексті “У Макрона спростували заяву щодо його поїздки до Вашингтона зі Стармером і Зеленським” (див. Додаток 1, новина №44) журналіст використовує “ймовірно”: *«Речниця французького уряду Софі Прімас повідомила, що президент Франції Еммануель Макрон, **ймовірно**, відвідає Вашингтон разом із президентом України Володимиром Зеленським і прем’єр-міністром Великої Британії Кіром Стармером.».* Заголовок і перший абзац

категорично стверджують: *«У Єлисейському палаці спростували інформацію..., заявивши, що жодних конкретних планів не мають»*. Але водночас у цьому ж матеріалі використовується “ймовірно”.

Оскільки сама новина передбачає спростування інформації, використання цього маркера невпевненості справляє деякий дисонанс, адже лише підсилює сумніви, які були закладені чуткою про поїздку Макрона до Вашингтона зі Стармером та Зеленським. Це поєднання створює відчуття, що навіть попри заперечення залишається можливість, тож читач не може остаточно виключити факт поїздки. “Ймовірно” змушує реципієнта думати: “А чи справді нічого немає? Може, просто не хочуть розкривати деталі?”. Так інформаційний текст одночасно заперечує й натякає на можливість — класичний прийом утримання уваги й створення двозначності. Тобто в поєднанні зі спростуванням “ймовірно” створює тонку межу між “так” і “ні”, що є ефективним способом маніпулювати сприйняттям читача.

Ще один новинний матеріал з використанням “ймовірно” (див. Додаток 1, новина №45): *«Україні доведеться оборонятися залишками озброєння та з підтримкою Європи, яка, на жаль, не зможе повною мірою компенсувати допомогу США. Тож Путін, ймовірно, посилить обстріли великих міст і завдасть значно більше руйнувань.»*.

Автор тексту викладає оцінку експерта Томаса Йегера. Він передає невизначеність думки експерта з належним відтінком обережності. Читач розуміє, що це не абсолютний факт, а припущення. Створюється враження, що навіть за спростуванням та припиненням допомоги можуть бути несподівані сценарії.

У новині йдеться про зупинку США обміну розвідданими з Україною (див. Додаток 1, новина №46) *«Ймовірно, йшлося про телефонний дзвінок із главою ОП Андрієм Єрмаком»*. Слово “ймовірно” виконує роль маркера невпевненості, яким автор позначає своє припущення щодо змісту розмови. Ця мовна

конструкція журналіста для відображення невизначеності водночас дистанціює його від категоричного ствердження й утримує увагу читача, оскільки інформація подається з непрямих джерел без остаточного підтвердження.

На сайті РБК-Україна у новинному матеріалі “Трамп каже про “серйозні сигнали” РФ про готовність до миру з Україною” (див. Додаток 1, новина №47) натрапляємо на “начебто”: *«Президент США Дональд Трамп заявив, що український колега Володимир Зеленський готовий до переговорів щодо миру. Американський лідер додав, що РФ **начебто** готова до припинення війни, та сигналізує про це.»*

У цьому висловленні частка “начебто” виконує роль маркера невпевненості та недостовірності, який позначає передачу чуток або непрямих свідчень — “нібито”, “за словами Трампа” — і водночас підкреслює, що не перевірений факт, а лише припущення американського лідера. Так журналіст дистанціюється від остаточного ствердження, створює відтінок невизначеності й при цьому утримує увагу читача на можливості мирних сигналів з боку РФ.

У іншій статті РБК-Україна — “Україна та США обговорюють дату та місце зустрічі для переговорів” (див. Додаток 1, новина №48) слово “нібито” вжито двічі, і обидва рази воно не позначає факт, а фіксує увагу на швидше чутках чи непрямих свідченнях. У цьому уривку: *«Під час переговорів з президентом США Дональдом Трампом і віцепрезидентом Джей Ді Венсом у Білому домі сталася суперечка щодо війни та **нібито** “невдячності” України.»* частка “нібито” перед словом “невдячності” і допомагає журналісту показати, що це не перевірений факт, а лише припущення. Воно виконує функцію маркера невпевненості та невизначеності: мовляв, дехто так стверджує, але це не підтверджено офіційно.

У другому випадку: *«У Білому домі звинуватили Зеленського у розпалюванні конфлікту, а західні ЗМІ писали, що **нібито** Трамп захотів, щоб президент України “виправив ситуацію”.»* “нібито” передує дієслову “захотів” і вже посилається не на учасників переговорів, а на повідомлення західних ЗМІ. Це

додає ще один рівень непрямості та невизначеності — спершу “ЗМІ писали”, потім “нібито”.

Читач може розгубитися й не розуміти, чи правдива ця інформація. В обох випадках журналіст не бере на себе відповідальності за правдивість тверджень. Крім того, ця двошаровість використання частки “нібито” створює інтригу: читач, не розуміючи, чи достовірна ця інформація, прагнучиме шукати підтверджень.

У новині “Зеленський обговорив з Шольцом шляхи досягнення справедливого миру в Україні” (див. Додаток 1, новина №49) від РБК-Україна за 5 березня 2025 року функціонує “імовірно”: *«Нагадаємо, вчора, 4 березня, президент Володимир Зеленський запропонував план поетапного перемир'я у російсько-українській війні. Йдеться, зокрема, про припинення повітряних ударів, на що, імовірно, може піти Кремль.»*

У цьому контексті використання “імовірно” дозволяє журналістові передати обережне припущення щодо готовності Кремля припинити повітряні удари. Автор новини дистанціюється від категоричного твердження і створює ефект невизначеності, що підсилює інтерес читача та стимулює очікування подальших підтверджень чи спростувань.

2.2.6. Дискурсивні маркери у Вибірці 6

Аналізуючи новинні матеріали УНІАН за 6 березня 2025 року з теми про війну в Україні та переговори, ми виявили, що здебільшого у текстах немає маркерів невизначеності. Журналісти подавали матеріали, опираючись на достовірні джерела або ж наводили прямі цитати експертів.

Натомість у матеріалах 24 каналу вкотре знаходимо тексти з маркерами модальної невизначеності. Зокрема, у статті “Рішення призупинити обмін розвідданими ухвалив особисто Трамп, - CBS” (див. Додаток 1, новина №50) одразу ж на самому початку — в основних тезах — натрапляємо на “імовірно”:

«Ймовірно, рішення ухвалив особисто президент Трамп; йдеться про “летальні” розвіддані, а частина "оборонних" продовжує надходити.»

Як ми могли вже пересвідчитися, такий дискурсивний маркер невпевненості дуже характерний для матеріалів 24 каналу, адже його використання дуже поширене в новинних текстах. У контексті цієї новини дискурсивний маркер дозволяє авторові висловити власне припущення на основі повідомлення CDS, але не стверджуючи це як беззаперечний факт. Такий виклад думки убезпечує журналіста від відповідальності за свої слова, а для читача створює атмосферу невизначеності, утримуючи його увагу, адже особиста роль Трампа в ухваленні рішення не підтверджена офіційно.

У новинному матеріалі “В Офісі Президента чітко відповіли, про що Єрмак домовився з радником Трампа” (див. Додаток 1, новина №51) журналіст використовує “нібито”: *«Михайло Подоляк зазначив, що не зовсім розуміє цей формат. Тому що Росія маскує своє небажання завершувати війну чи припиняти вогонь під риторикою, що **нібито** вони "готові, але Україна все зриває". Це класична російська пропагандистська кампанія. Наразі не зовсім зрозуміло, які інструменти тиску на Кремль будуть використовувати США.»*

Цей маркер невпевненості дозволяє авторові передати інформацію від третьої сторони без гарантії її правдивості. Журналіст не подає це як свою думку, а передає позицію Москви або російської пропаганди, тобто журналіст цитує чи переказує чужі твердження без прямих доказів. Відзначимо, що так автор уникає відповідальності за достовірність. У читача при цьому можуть виникнути сумніви, що це може бути пропагандою, а не фактом.

Натрапляємо на “імовірно” у новинному матеріалі про заяву Зеленського щодо наміру залишитися після візиту в Ер-Ріяд для переговорів зі США (див. Додаток 1, новина №52): *«З американської сторони там, **імовірно**, будуть держсекретар США Марко Рубіо, спецпосланник президента США Дональда*

Трампа на Близькому Сході Стів Віткофф та радник президента США з національної безпеки Майкл Волц, а з української – глава ОП Андрій Єрмак.».

Бачимо, як журналіст подає інформацію як власне припущення на основі непрямих даних, уникаючи відповідальності за свої слова, адже це всього лише прогноз. Така подача інформації дає сигнал читачу, що остаточні підтвердження з'являться пізніше. Тобто, вставне “ймовірно” створює атмосферу невизначеності й зацікавленості: поєднуючи конкретику (“держсекретар Марко Рубіо” тощо) із словами сумніву, стаття водночас інформує й провокує читача шукати додаткові докази, тримаючи його “на гачку”.

Цікавий випадок вживання двох різних маркерів невпевненості у тексті новини “Макрон може підштовхнути Трампа до зміни позиції щодо війни” (див. Додаток 1, новина №53). У тезах «*Еммануель Макрон, можливо, запропонував Дональду Трампу проміжний варіант припинення вогню в Україні, що може вплинути на позицію США.*» (“Основні тези”) і в самому тексті «*Еммануель Макрон, ймовірно, запропонував Дональду Трампу проміжний варіант припинення вогню в Україні. Така ініціатива європейського лідера може вплинути на позицію президента США щодо нашої держави.*» маркери “можливо” й “ймовірно” формально виконують одну й ту ж функцію, але привносять різні відтінки значення.

“Можливо” в тезах відкриває тезу як одну з кількох гіпотез, сигналізує низький ступінь упевненості: читач одразу розуміє, що це лише припущення без жодних доказів. В основні частині “ймовірно” підкреслює помірний ступінь впевненості, ґрунтуючись на певних непрямих ознаках або експертних оцінках: воно дає більше ваги твердженню, але не перетворює його на факт. Тобто, журналіст, використовуючи таку стратегію, по-різному дозує ступінь невизначеності: у тезах — максимально обережно, аби дати змогу охопити всі сценарії, а в основному тексті — наполегливіше, створивши враження, що прогноз уже має підґрунтя. Такий контраст формує у читача дві паралельні

установки: спочатку — “це може статися”, потім — “це цілком реалістично, хоч досі не факт”, — що ефективно тримає увагу й спонукає слідкувати за розвитком подій.

Малопоширеним є вживання вставного “найімовірніше” в новині “Радники Трампа провели секретні переговори з опонентами Зеленського у Києві, - Politico” на сайті РБК-Україна за 6 березня 2025 року (див. Додаток 1, новина №54): *«Сам Зеленський відкинув ідею про те, що він піде у відставку, і пожартував із журналістами в Лондоні на вихідних, що навіть якби вибори відбулися цього року, він, **найімовірніше**, переміг би.»*. Тобто “найімовірніше” інтенсивніше, ніж “ймовірно”, фіксує правдоподібність події, але залишається припущенням.

У контексті цієї новини відзначимо, що воно справляє певний прагматичний ефект. Це пом’якшує категоричність і надає висловлюванню легкої іронії. У цьому разі журналіст вдається до маніпулятивного впливу: заява звучить переконливо, але не безапеляційно.

Читач відчуває впевненість у цій інформації, та попри це в нього залишається простір для сумнівів, які утримують його увагу. Відтак “найімовірніше” у цьому випадку працює як потужний, але гнучкий маркер упевненості.

У іншому новинному матеріалі РБК-Україна “Рютте та Дуда про відносини США та України: підтримка повинна тривати” (див. Додаток 1, новина №55) знаходимо тричі вжите “нібито”: 1) *«Нагадаємо, що минулої п'ятниці, 28 лютого, президент України Володимир Зеленський відвідав Вашингтон. Під час переговорів з президентом США Дональдом Трампом і віцепрезидентом Джей Ді Венсом у Білому домі сталася суперечка щодо війни та **нібито** "невдячності" України..»;*

2) *«Своєю чергою Трамп звинуватив Зеленського у тому, що він нібито не готовий до миру.»;*

3) *«Натомість у Білому домі звинуватили Зеленського у розпалюванні конфлікту, а західні ЗМІ писали, що нібито Трамп захотів, щоб президент України "виправив ситуацію".».*

Варто зауважити, що ці три “нібито” йдуть практично один за одним, спершу в одному абзаці, потім — в другому, а потім — і в третьому. Вони виступають як маркери чуток або непрямих свідчень. Функціонально такий багат шаровий показ чуток створює ефект багатозначності: читач бачить і констатацію фактів (суперечка, звинувачення, неукладення угоди), і одночасно легкий натяк на їх сумнівність.

У новині “ЗМІ дізналися місце і дату зустрічі топ-чиновників України та США” (див. Додаток 1, новина №56) двічі вживається “імовірно”. Спершу журналіст використовує його на початку в тезі: *«Українські та американські чиновники проведуть зустріч уже наступного тижня. **Імовірно**, вона відбудеться у середу, 12 березня.»*. А потім натрапляємо на “імовірно” вдруге в основній частині: *«За інформацією видання, президент України Володимир Зеленський відвідає Саудівську Аравію 10 березня. Вже 11 березня він, **імовірно**, проведе зустріч із наслідним принцем Саудівської Аравії Мухаммадом бін Салманом.»*. В обох випадках спостерігаємо, що “імовірно” знову вжито з метою позначити повідомлення про дату та час як припущення, що базується на непрямих свідченнях, а не на офіційному підтвердженні, що дещо суперечить заголовку статті, в якому по суті подано ствердження.

2.2.7. Дискурсивні маркери у Вибірці 7

На сайті УНІАН за 7 березня 2025 року про війну та переговори особливо не фіксуємо маркерів невпевненості чи невизначеності. Як ми вже говорили раніше, журналісти цього ЗМІ намагаються подавати свої повідомлення, опираючись на думку експертів із конкретним їхнім зазначенням або на цитати мовців, даючи підтвердження.

Іншу ж ситуацію спостерігаємо на сайті 24 каналу за 7 березня 2025 року. “Ймовірно” журналіст використовує у новині “Жодних поступок: Кремль відмовляється йти на компроміси в мирних переговорах, — ISW” (див. Додаток 1, новина №57). У висловленні *«Путін також підкреслив, що Росія не віддасть "власну" територію в процесі майбутніх мирних переговорів, ймовірно, маючи на увазі незаконно окуповані землі в Україні.»* вставне слово “ймовірно” передає середній рівень упевненості.

Автор, вдаючись до використання такого дискурсивного маркера, намагається уникнути відповідальності за однозначне тлумачення слів й лише пропонує свою інтерпретацію.

Оскільки цей засіб виступає маркером невизначеності, то він справляє й відповідний ефект на читача: невизначеність спонукає читача замислитися, чи справді обговорювалися саме ті території, і яких саме регіонів це стосувалося. Відтак “ймовірно” слугує тонким інструментом балансування між передачею факту і збереженням простору для сумнівів, що утримує увагу читача.

У новині “Настала нова реальність, — політолог пояснив, як тепер Україні будувати відносини зі США” (див. Додаток 1, новина №58) натрапляємо на менш поширений вставне слово “можливо”: *«Політолог вважає, що розбіжності між Сполученими Штатами та Росією вже виникають. Однак, можливо, Трамп досі занадто вірить в те, що домовленості з Путіним можливі. Очільник Кремля на цьому грає, підкидає йому наживку, що нібито мир можливий.»*

У цьому тексті “можливо” розміщене після “однак”. Функціонує це вставне слово як маркер невпевненості і позначає, що йдеться не про факт, а лише про гіпотезу політолога Фесенка. Прагматично “можливо” виконує кілька функцій:

1. Дистанціює журналіста від твердження, подаючи повідомлення лише як експертне припущення, а не перевірену інформацію.

2. Пом'якшує оцінку — замість категоричного “Трамп вірить” ми отримуємо “можливо, він вірить”, що убезпечує автора й експерта від обвинувачень у разі невинуватих суджень.

3. Створює когнітивний простір для реципієнта, змушуючи його самостійно зіставити це припущення з наступним застереженням про пропаганду Кремля (підкидає йому наживку, що нібито мир можливий) та зацікавитися, які саме фактори впливають на позицію Трампа.

Тобто завдяки “можливо” цей текст поєднує сильну тезу з дозованою невизначеністю, що й утримує увагу читача, тобто справляє маніпулятивний ефект.

У новині “Про що Україна говоритиме на зустрічі зі США в Ер-Ріяді та чи будуть там росіяни: відповідь МЗС” (див. Додаток 1, новина №59) натрапляємо на “можливо”: *«Переговори щодо цієї угоди можуть відбутися в понеділок, 10 березня в Саудівській Аравії. **Можливо**, після цієї зустрічі історичний договір все ж підпишуть.»*

У цьому реченні “можливо” виконує роль маркера невпевненості автора в тому, що підписання угоди дійсно відбудеться. Семантично це вставне слово сигналізує, що це лише припущення на основі опосередкованих даних і потребує подальшої верифікації. Журналістові ж використання цього дискурсивного маркера дає змогу дистанціюватися від остаточного твердження й убезпечити себе від претензій через помилковий прогноз. Водночас автор у такий спосіб створює останній риторичний акцент в кінці статті, залишаючи читача в очікуванні підтверджень або спростувань і підсилюючи інтерес до теми.

На сайті РБК-Україна, на відміну від 24 каналу, журналісти послуговуються лексемами, які підтверджують інформація, й уникають надмірного використання маркерів невизначеності або невпевненості.

Висновки до другого розділу

У результаті дослідження виявлено, що маркери із семантикою невизначеності та невпевненості є одним із найпоширеніших і найефективніших інструментів мовної маніпуляції в сучасному українському політичному дискурсі.

За датами текстів визначили, що найбільше журналісти вдаються до вживання зазначених маркерів саме 4 березня. Цього дня була особливо актуальна тема про припинення допомоги й тема переговорів, що спричинили сплеск використання “можливо”, “ймовірно”, “нібито”, “начебто”.

УНІАН найчастіше вживає “можливо” й “ймовірно” у власних авторських коментарях, позначаючи журналістські прогнози як гіпотези, а не факти. Такий виклад думки часто дозволяє виданню утримати нейтральну позицію, але разом із тим підіграти інтерес до теми й підтримати очікування своєчасних оновлень.

24 Канал застосовує весь набір маркерів — “можливо”, “ймовірно” та “нібито” — причому не лише в тексті, але й у заголовках та основних тезах на початку статей. Подекуди журналісти використовують відразу 2-3 маркери у межах однієї новини. Це справляє на читача ефект невизначеності й тривоги, підсилює інтригу навколо подій, водночас захищаючи авторів від критики за можливі неточності.

РБК-Україна, навпаки, використовує маркери невпевненості доволі помірковано (“можливо”, “ймовірно”), зберігаючи власний текст максимально категоричним і переконливим для читача.

Усі три редакції вдало інтегрують лексичні маркери невизначеності або невпевненості в оперативні новини. Ці маркери невизначеності одночасно:

- знімають із автора тягар безпосередньої відповідальності за остаточність повідомлення;
- сприяють емоційному залученню та підтримують напруження;

- формують критичне, але тривожне ставлення до політичних процесів.

Загалом дослідження підтверджує гіпотезу про те, що вставні слова й частки з модальною семантикою є потужним засобом медіаманіпуляції, що дозволяє формувати потрібні наративи, зберігати гнучкість редакційної позиції та спрямовувати сприйняття аудиторії у бажаний напрям.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведене дослідження лінгвістичних засобів вираження невизначеності та невпевненості в політичних новинах трьох найрейтинговіших українських онлайн-ЗМІ (УНІАН, 24 Канал, РБК-Україна) за період початку березня 2025 року підтвердило висунуту гіпотезу: вставні слова і модальні прислівники з семантикою ймовірності (“можливо”, “ймовірно”, “нібито”/“начебто”, “напевно”) є дієвими інструментами медіаманіпуляції, що дозволяють авторам новин:

1. Дистанціюватися від повної відповідальності за достовірність повідомленої інформації шляхом подання складних або спірних тверджень як чужих припущень.

2. Підтримувати емоційне напруження та інтерес аудиторії через створення ефекту очікування і невизначеності.

3. Формувати критичне ставлення аудиторії та викликати сумніви щодо офіційних повідомлень.

4. Гнучко реагувати на зміну інформаційного поля, оперативно адаптуючи тексти.

У першому розділі було розкрито сутність поняття “маніпуляція”, його втілення в соціальних комунікаціях та виокремлено медіавплив як багаторівневу систему. Також визначено основну сутність вставних часток “нібито”/“начебто” та вставних слів “можливо”/“напевно”/“ймовірно”, які виконують стратегічні прагматичні функції. Було охарактеризовано семантику “нібито”/“начебто” як маркерів поширення чуток, припущень, неперевіраних версій, а також “можливо”/“ймовірно”/“напевно” як позначників різних ступенів ймовірності в оцінках подій.

У другому розділі на основі корпусу новин було здійснено якісний аналіз, який показав, що 24 Канал найчастіше вживає “можливо”, “ймовірно”, “нібито”

у заголовках і загальних тезах, тоді як УНІАН і РБК-Україна використовують маркери невизначеності та невпевненості переважно між авторськими блоками або цитатами джерел.

Практичні рекомендації:

1. Редакторам і журналістам варто свідомо контролювати частоту вживання вставних слів для збереження довіри аудиторії.
2. Розпізнавати мовні маркери невизначеності як ознаку можливої маніпуляції.
3. Ураховувати можливість дискредитації фактів через мовні конструкції невпевненості.

Обмеження і перспективи подальших досліджень:

1. Обмеження за часом і кількістю ЗМІ зумовлюють необхідність розширення корпусу для глибшого аналізу.
2. Перспективним є вивчення інших мовних засобів вираження невизначеності, а також жанрове і міжкультурне порівняння.
3. Подальші психолінгвістичні дослідження допоможуть точніше визначити вплив маркерів невизначеності на сприйняття текстів різними аудиторіями.

Отже, дослідження підтвердило важливість лінгвістичних маркерів невизначеності та невпевненості як засобу медіаманіпуляції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови в 11 томах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=маніпуляція> (дата звернення: 07.04.2025).
2. Аккурт В. Методи маніпулятивного впливу у лінгвістиці // Мова і суспільство. – 2021. – № 1. – С. 27–31.
3. Аккурт В. Теоретичні аспекти поняття сугестивності в лінгвістиці // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2021. – № 64. – С. 72–76.
4. Артамонова І. М. Медіатекст сучасних ЗМІ // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія. – 2007. – № 766. – С. 120–124.
5. Бацевич Ф. Імпліцитна інформація у висловленнях і дискурсивні слова // Проблеми прикладної лінгвістики. – 2008. – С. 51–59.
6. Бацевич Ф. Нариси з лінгвістичної прагматики. – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
7. Бацевич Ф. Частки української мови як дискурсивні слова. – Львів : ПАІС, 2014. – 288 с.
8. Бацевич Ф., Сазонова Я. Контексти реалізації комунікативних смислів дискурсивних слів // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2021. – Вип. 39. – С. 115–120.
9. Бацевич Ф. Дискурсивні слова: аспекти виявлення прагматичних смислів і парадигмальної організації // Проблеми прикладної лінгвістики : зб. наук. праць. – Одеса : 2008. – С. 51–59.
10. Головач Н., Зінченко В., Письменна І. Роль лінгвістичних засобів у формуванні мовної політики в сучасному світі // Наукові записки НаУКМА. Філологія. – 2019. – Т. 5. – С. 52–56.
11. Голота Т. Маніпулятивні повідомлення в заголовках новинних інтернет-ресурсів // Українське мовознавство. – 2023. – № 1(53). – С. 35–41.
12. Грабова А. Функціональний потенціал дискурсивного маркера "між іншим" у

художньому мовленні // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2022. – Вип. 59. – С. 172–176.

13. Грищенко О. В. Фейкова мовна особистість із погляду дискурсивної лінгвістики // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – 2016. – № 6. – С. 39–41.

14. Гудзь Н. Інтернет-дискурс як новий тип комунікації: структура, мовне оформлення, жанрові формати // Наукові записки Інституту журналістики. – 2015. – № 61. – С. 104–107.

15. Дмитрук О. В. Маніпулятивні прийоми у сучасних ЗМІ // Мовні і концептуальні картини світу. – 2002. – № 7. – С. 143–150.

16. Дмитрук О. Маніпулятивні стратегії в сучасній англомовній комунікації // Сучасні проблеми філології та методики викладання мов : матеріали міжнар. наук. конф. – Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. – С. 45–50.

17. Дудоладова О. Інтернет–дискурс як особливий тип дискурсу // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2008. – № 837. – С. 74–78.

18. Єрмоленко С. Засоби масової комунікації і мовна свідомість сучасного українця // Культура слова. – 2013. – Вип. 79. – С. 123–125.

19. Засекін С. В. Дискурсивні маркери когерентності англомовного діалогічного тексту: когнітивний та прагматичний аспекти : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. – Київ : Київський національний лінгвістичний університет, 2001. – 20 с.

20. Захарченко А. Конверговані впливи в системі медіакомунікації: теорія, вимірювання та прогнозування : дис. ... канд. соц. комунік. наук. – Київ, 2023.

21. Ілік О. Дискурсивні слова: ознаки та критерії виділення дискурсивних слів.

22. Ілік О. Класифікація дискурсивних слів у сучасному мовознавстві.

23. Карпенко В. Інформаційний простір як чинник національної безпеки // Українознавство. – 2005. – № 3. – С. 182–192.

24. Кіца М. О. Фейкова інформація в українських соціальних медіа: поняття, види, вплив на аудиторію // Наукові записки: Соціальні комунікації. – 2016. – № 1(52). – С. 281–286.
25. Ковальчук О. Функціонування дискурсивних маркерів в українській та англійській мовах // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. – 2021. – Вип. 45. – С. 147–151.
26. Коломієць Н. Лінгвістичні особливості організації гіпертексту інтернет-новин (на матеріалі англійської мови) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філологія. – 2019. – Вип. 70. – С. 49–53.
27. Комова М., Канюка Н. Фреймінг як технологія масового інформаційного впливу // Матеріали міжнар. наук. конф. «Information, Communication, Society (ICS-2017)», 18–20 травня 2017 р., Славське, Україна. – Львів : Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2017. – С. 297–298.
28. Компанцева Л. Ф. Принципи сугестивної лінгвістики в інтернетній комунікації // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя]. Серія: Філологічні науки. – 2013. – Кн. 3. – С. 13–20.
29. Кудрявцева Л. О., Дяченко Л. П., Дорофєєва О. М. Сучасні аспекти дослідження мас-медійного дискурсу: експресія – вплив – маніпуляція // Мовознавство. – 2006. – № 1. – С. 58–66.
30. Куцела М., Вірстюк О. Функції дискурсивних маркерів у фейкових новинах англійського медіадискурсу // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія. – 2022. – № 92. – С. 144–148.
31. Марчук О. Порівняльні сполучники і модальні частки в сучасній українській мові // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2021. – Вип. 35, т. 3. – С. 169–173. – DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-3-24>.
32. Мацкевич А. Модальні слова та вставні компоненти як засоби втілення модальності в українській та арабській мовах // Вісник Київського національного

- лінгвістичного університету. Серія: Філологія. – 2019. – Вип. 22. – С. 112–118.
33. Микитюк А. Функції дискурсивних маркерів. – Чернівці : Золоті литаври, 2012. – 100 с.
34. Морозова О. І. Лінгвальні аспекти неправди як когнітивно-комунікативного утворення (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. – Київ, 2008. – 32 с.
35. Невська Ю. В. Особливості типології дискурсивів в епістолярному дискурсі // Мова і культура. – Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. – Вип. 21. – Т. II(191). – С. 153–157.
36. Ніка О. І. Модусні маркери маніпулятивності в сучасному україномовному медійному дискурсі // Вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. – 2024. – Вип. 67. – С. 88–91. – Режим доступу: <http://vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v67/23.pdf>.
37. Новікова О. Функціональні особливості вставних конструкцій у лінгвоукраїністиці // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія. – 2020. – Вип. 12. – С. 85–90.
38. Ожеван М. А. Маніпулятивні стратегії // Підприємництво в Україні. – 2001. – № 9. – С. 26–27.
39. Петрик В., Присяжнюк М., Компанцева Л. Сугестивні технології маніпулятивного впливу : навч. посіб. – Київ : Видавничий дім «Слово», 2018. – 256 с.
40. Побережний Д. Лінгвістичний статус Інтернет-дискурсу та його ознаки // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство. – 2020. – Вип. 3(407). – С. 49–55.
41. Плегуча А. Дискурсивні маркери: основні характеристики та функції // Мова і суспільство. – 2022. – № 2. – С. 15–19.

42. Подшивайлова Г. М. Мовні засоби маніпулятивного впливу в політичному дискурсі (на матеріалі друкованих російськомовних ЗМІ України) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Київ, 2009. – 18 с.
43. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. – Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. – 498 с.
44. Рожкова І. Г. Інтерпретація сугестії як лінгвістичного феномена // Актуальні проблеми науки та освіти. – Маріуполь : Маріуп. держ. ун-т, 2013. – С. 138–140.
45. Саприкін О. Інформаційна експансія, інформаційна війна та інформаційна атака у засобах масової інформації // Вісник Книжкової палати. – 2013. – № 1. – С. 40–43.
46. Скулиш Є. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти) : підручник. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.
47. Слухай Н. Справжня зброя – це слово. – Київ : Видавничий дім «Слово», 2018. – 200 с.
48. Слухай Н. В. Сугестивна лінгвістика: лінгвістичне програмування поведінки людини : навч.-метод. посіб. для аспірантів / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ : ВД Дмитра Бураго, 2019. – 247 с.
49. Снитко О., Погорілова М. Мультимодальні тексти сугестивної спрямованості в інформаційному просторі України воєнної доби // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – 2023. – Вип. 47. – С. 6–31.
50. Снитко О. Стратегічні наративи у системі механізмів протидії інформаційним впливам // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – 2020. – Вип. 40. – С. 99–118.
51. Снитко О., Гречка С. «Битва наративів» у сучасному медіапросторі України // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. – 2022. – Вип. 44. – С. 86–117.

52. Степаненко М., Педченко С. Семантика і функціонування модальних часток у сучасній українській літературній мові // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія. – 2016. – Вип. 75. – С. 45–50.
53. Тирон І. Особливості структурно-семантичної організації медійного дискурсу (на матеріалі газетних та журнальних медіа-текстів).
54. Шарманова Н. Мовні кліше в мас-медійній комунікації: особливості маніпулятивного впливу. – 2015.
55. Хорошун О. О. Дискурс засобів масової інформації: характерні особливості // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. – 2014. – № 6(2). – С. 65–71.
56. Цуканова О. В. Інформаційні війни: вплив на суспільство. – Київ : Наукова думка, 2014. – 120 с.
57. Чистякова С. Особливості функціонування інтернет-мемів у масовій комунікації.
58. Як аналіз дискурсу може розпізнати загрози національній безпеці // Просвітницькі матеріали. Серія: Свобода слова і національна безпека. – Київ : УНЦПД, 2022. – 25 с.
59. Blakemore D. Relevance and linguistic meaning. The semantics and pragmatics of discourse marker. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – [in English].
60. Fraser B. (1996) Pragmatic markers. *Pragmatics*, № 6 (2), pp. 167–190.
61. Schiffrin, D. Discourse markers. – Cambridge : Cambridge University Press, 1987. – 364 p. [in English].

Додаток 1

Корпус новинних текстів для лінгвістичного аналізу (хронологічний порядок) Добірка новин сформована з офіційних сайтів українських медіа: УНІАН, 24 канал, РБК-Україна. Усі тексти датуються березнем 2025 року. Корпус текстів використано для аналізу мовних засобів вираження невизначеності та невпевненості як інструментів медіаманіпуляції.

1. 01.03.2025

Новина №1

Джерело: УНІАН

Заголовок: У Британії припустили, що Зеленський — “найсмівіший європейський лідер з часів Черчилля”

Покликання: <https://www.unian.ua/world/u-britaniji-pripustili-shcho-zelenskiy-naysmilivishiy-yevropeyskiy-lider-z-chasiv-cherchillya-12930825.html>

Новина №2

Джерело: УНІАН

Заголовок: Зеленський має або “залікувати” розкол після сварки з Трампом, або відійти, - CNN

Покликання: <https://www.unian.ua/world/zelenskiy-maye-abo-zalikuвати-rozkol-pislya-svarki-z-trampom-abo-vidiyti-cnn-12931110.html>

Новина №3

Джерело: 24 канал

Заголовок: Стане першими етапом на шляху до повернення територій: яку позицію варто відстоювати Україні

Покликання: https://24tv.ua/partneri-pidtrimuvativmut-oboronu-ukrayini-shho-potribno-dlya_n2765068

Новина №4

Джерело: 24 канал

Заголовок: Україна зможе протриматися щонайменше 6 місяців навіть без допомоги США, - FT

Покликання: https://24tv.ua/rozmova-trampa-zelenskogo-skilki-ukrayina-protrimayetsya-bez_n2765147

Новина №5

Джерело: 24 канал

Заголовок: Двоє проти одного: політичний діяч зі США порівняв діалог Трампа та Зеленського з реслінгом

Покликання: https://24tv.ua/skandal-bilomu-domu-taktika-tisku-zelenskogo-boku-ssha_n2765171

Новина №6

Джерело: 24 канал

Заголовок: Просто чіловий хлопець: у мережі кепкують з Рубіо за його поведінку на зустрічі в Білому дому

Покликання: https://24tv.ua/rozmova-trampa-zelenskogo-lyudi-kritikuyut-rubio-zastavlennya_n2765176

Новина №7

Джерело: 24 канал

Заголовок: Зеленський прибув до Великої Британії: незабаром він зустрінеється зі Стармером

Покликання: https://24tv.ua/zelenskiy-pribuv-do-velikoyi-britaniyi_n2765203

Новина №8

Джерело: 24 канал

Заголовок: Уникатимуть контактів: у Bloomberg відповіли, чи США відмовляться від спроб закінчити війну

Покликання: https://24tv.ua/svarka-zelenskogo-trampa-yaki-naslidki-mozhe-mati-superechka_n2765224

Новина №9

Джерело: 24 канал

Заголовок: Один фактор міг розлютити Трампа ще до суперечки із Зеленським, - ЗМІ

Покликання: https://24tv.ua/skandal-zelenskogo-trampa-zmi-diznalisya-chomu-tramp-mig-rozlyutitsya_n2765268

Новина №10

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Макрон нагадав Трампу, хто “грається у Третю світові війну”

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/makron-nagadav-trampu-hto-graetsya-tretyu-1740859758.html>

Новина №11

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Стармер підтвердив Зеленському “повну підтримку” України

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/starmer-pidтверdiv-zelenskomu-povnu-pidtrimku-1740851486.html>

2. 02.03.2025

Новина №12

Джерело: 24 канал

Заголовок: Росія не зможе вплинути на взаємини: політолог пояснив, чому США та Китаю не вигідно сваритись

Покликання: https://24tv.ua/dilovi-stosunki-mizh-ssha-kitayem-potribne-trampu-protistoyannya_n2765259

Новина №13

Джерело: 24 канал

Заголовок: У Росії заявили про перемогу у війні в Україні вустами австрійки, яка обожнює Путіна, - ISW

Покликання: https://24tv.ua/viyskova-dopomoga-zi-ssha-yevropi-navishho-rosiya-ogolosila-pro_n2765557

Новина №14

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Макрон розповів про нову місію “заспокоїти стосунки” між Україною та США

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/makron-rozpoviv-novu-misiyu-zaspokoyiti-stosunki-1740867458.html>

Новина №15

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: В ISW пояснили, чим загрожує можливе припинення допомоги США для України

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/isw-poyasnili-chim-zagrozhue-mozhlive-pripinennya-1740877036.html>

Новина №16

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Стармер порадив Зеленському повернутися до діалогу з Трампом і угоди з США, - FT

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/starmer-poradiv-zelenskomu-povernutisya-dialogu-1740900886.html>

Новина №17

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Стармер анонсував підготовку плану щодо України, який представлять Трампу

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/starmer-anonsuvav-pidgotovku-planu-shchodo-1740909310.html>

Новина №18

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Трамп вважає, що Зеленський має “виправити ситуацію” після сварки, - NBC News

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/tramp-vvazhae-shcho-zelenskiy-mae-vipraviti-1740915596.html>

Новина №19

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: “Він кидає виклик”. Рубіо звинуватив Зеленського у “зриві зусиль” щодо мирних переговорів

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/vin-kidae-viklik-rubio-zvinuvativ-zelenskogo-1740928456.html>

Новина №20

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Зарано для гарантій безпеки? Рубіо назвав умову для діалогу з Україною

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/rubio-nazvav-umovu-vidnovlennya-dialogu-ukrayinoyu-1740933485.html>

Новина №21

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Директор ФБР попросив Конгрес розслідувати, куди пішли відправлені Україні гроші

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/direktor-fbr-poprosiv-kongres-rozsliduvati-1740940196.html>

3. 03.03.2025

Новина №22

Джерело: УНІАН

Заголовок: Зеленський заявив, що все ще може врятувати відносини з Трампом

Покликання: <https://www.unian.ua/war/konflikt-trampa-i-zelenskogo-prezident-ukrajini-virit-u-vidnovlennya-vidnosin-zi-ssha-12932490.html>

Новина №23

Джерело: УНІАН

Заголовок: Чи зможе Європа замінити допомогу США Україні: Тимочко пояснив поточну ситуацію

Покликання: <https://www.unian.ua/world/dopomoga-vid-ssha-timochko-poyasniv-chi-zmozhe-yevropa-zaminiti-dopomogu-vid-ameriki-12932793.html>

Новина №24

Джерело: УНІАН

Заголовок: Військовий відповідь, скільки протримаються ЗСУ без допомоги США

Покликання: <https://www.unian.ua/war/viyna-v-ukrajini-viyskoviy-vidpoviv-skilki-protrimayutsya-zsu-bez-dopomogi-ssha-12932856.html>

Новина №25

Джерело: 24 канал

Заголовок: Партнери не допоможуть: що втратить Україна, якщо США перестануть ділитися розвідданими

Покликання: https://24tv.ua/skasuvannya-obminu-rozviddanimi-mizh-ssha-ukrayinoyu-yaki-mozhlivi_n2765698

Новина №26

Джерело: 24 канал

Заголовок: Лавров назвав Зеленського “зрадником єврейського народу”: в МЗС відреагували на цинічну заяву

Покликання: https://24tv.ua/lavrov-zrobiv-oburlivu-zayavu-shhodo-zelenskogo-mzs-ukrayini_n2765998

Новина №27

Джерело: 24 канал

Заголовок: Трамп зустрінеється з командою, щоб призупинити або скасувати допомогу Україні, - NYT

Покликання: https://24tv.ua/tramp-sogodni-provede-zustrich-komandoyu-shhodo-zahodiv-proti_n2766004

Новина №28

Джерело: 24 канал

Заголовок: Путін хоче зустрітися з Трампом раніше після сварки того із Зеленським, - CNN

Покликання: https://24tv.ua/zustrich-trampa-putina-zmi-pishut-shho-moskvi-priskorili-pidgotovku_n2766009

Новина №29

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Трамп обговорить із главою Пентагону і держсекретарем припинення військової допомоги Україні, - NYT

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/tramp-obgovorit-iz-glavoyu-pentagonu-i-derzhsekretarem-1740984938.html>

Новина №30

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: В адміністрації Трампа не всі готові відмовлятися від переговорів з Україною, - Bloomberg

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/administratsiyi-trampa-vsi-gotovi-vidmovitsya-1740988651.html>

Новина №31

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Трамп відповів, чи вважає він “мертвою” угоду з Україною про копалини

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/tramp-vidpoviv-chi-vvazhae-vin-mertvoyu-ugodu-1741033688.html>

4. 04.03.2025

Новина №32

Джерело: УНІАН

Заголовок: У Трампа назвали умову для відновлення допомоги Україні від США

Покликання: <https://www.unian.ua/world/ssha-prizupinili-dopomogu-ukrajini-u-trampa-nazvali-umovu-dlya-vidnovlennya-pidtrimki-kiyeva-12934716.html>

Новина №33

Джерело: 24 канал

Заголовок: США заявили про припинення всієї військової допомоги Україні: яку умову висунули Києву

Покликання: https://24tv.ua/ssha-pripinili-dopomogu-ukrayini-04042025-shho-vimagayut-vid_n2766852

Новина №34

Джерело: 24 канал

Заголовок: Загроза з боку Росії зростає: як у Німеччині реагують на виведення військ США

Покликання: https://24tv.ua/ssha-planuyut-vivedennya-viysk-iz-yevropi-shho-naybilshe-turbuye_n2766319

Новина №35

Джерело: 24 канал

Заголовок: У Пентагоні спростували інформацію про зупинку наступальних кібероперацій проти Росії, - ЗМІ

Покликання: https://24tv.ua/ssha-zupinili-kiberataki-proti-rosiyi-pentagoni-sprostovali-tsyu_n2766914

Новина №36

Джерело: 24 канал

Заголовок: “Чудова телепередача”: Венс пояснив свою поведінку під час сварки із Зеленським

Покликання: https://24tv.ua/skandal-mizh-zelenskim-trampom-vens-poyasniv-chomu-tak-povodivsia_n2766943

Новина №37

Джерело: 24 канал

Заголовок: США зупиняють допомогу: у ЦПД спрогнозували, що тепер буде

Покликання: https://24tv.ua/tramp-zupiniv-dopomogu-tspd-pripustili-shho-teper-bude-novini_n2767100

Новина №38

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Вплив припинення допомоги США Україні не відразу стане відчутним, - CNN

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/vpliv-pripinennya-dopomogi-ssha-ukrayini-1741056599.html>

Новина №39

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: ЄС призупинив план військової допомоги Україні на 20 млрд євро через Орбана, - Politico

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/es-prizupiniv-plan-viyskovoyi-dopomogi-ukrayini-1741074593.html>

5. 05.03.2025

Новина №40

Джерело: УНІАН

Заголовок: Трамп заборонив Британії ділитися будь-якою військовою розвідкою США з Україною, - Daily Mail

Покликання: <https://www.unian.ua/world/viyna-v-ukrajini-tramp-zaboroniv-britaniji-peredavati-rozviddani-ukrajini-12934938.html>

Новина №41

Джерело: УНІАН

Заголовок: Ракети до HIMARS: Forbes сказав, хто їх може поставити Україні замість США

Покликання: <https://www.unian.ua/war/dopomoga-ssha-forbes-skazav-de-kijiv-mozhe-popovniti-zapasi-raket-do-himars-12935091.html>

Новина №42

Джерело: 24 канал

Заголовок: З Капітолія вивели конгресмена, який обурювався заявами Трампа

Покликання: https://24tv.ua/kapitoliyu-viveli-kongresmena-yakiy-namagavsya-zirvati-vistup_n2767791

Новина №43

Джерело: 24 канал

Заголовок: Я отримав сильні сигнали до миру від Росії, - Трамп

Покликання: https://24tv.ua/ya-otrimav-silni-signali-do-miru-vid-rosiyi-tramp_n2767805

Новина №44

Джерело: 24 канал

Заголовок: У Макрона спростували заяву щодо його поїздки до Вашингтона зі Стармером і Зеленським

Покликання: https://24tv.ua/zelenskiy-starmer-makron-yidut-do-trampa-poki-shho-tsogo-frantsiyi_n2768422

Новина №45

Джерело: 24 канал

Заголовок: У Bild описали три основні сценарії розвитку подій після суперечки Зеленського і Трампа

Покликання: https://24tv.ua/zupinka-dopomogi-ssha-shho-bude-pislya-svarki-zelenskogo-trampa_n2768502

Новина №46

Джерело: 24 канал

Заголовок: “Ми зробили крок назад”: радник Трампа підтвердив, що США зупинили обмін розвідданими з Україною

Покликання: https://24tv.ua/mi-zrobili-krok-nazad-radnik-trampa-pidтверdiv-shho-ssha-zupinili_n2768609

Новина №47

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Трамп каже про “серйозні сигнали” РФ про готовність до миру з Україною

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/tramp-kazhe-seryozni-signali-rf-gotovnist-1741147187.html>

Новина №48

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Україна та США обговорюють дату та місце зустрічі для переговорів,
- Білий дім

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrayina-ta-ssha-obgovoryuyut-datu-ta-mistse-1741181884.html>

Новина №49

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Зеленський обговорив з Шольцом шляхи досягнення справедливого миру в Україні

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/zelenskiy-obgovoriv-z-sholtsom-shlyahi-dosyagnennya-1741181902.html>

6. 06.03.2025

Новина №50

Джерело: 24 канал

Заголовок: Рішення призупинити обмін розвідданими ухвалив особисто Трамп,
- CBS

Покликання: https://24tv.ua/obmin-rozviddanimi-ukrayinoyu-hto-ssha-virishiv-zrobiti-pauzu_n2768800

Новина №51

Джерело: 24 канал

Заголовок: В Офіс Президента чітко відповіли, про що Єрмак домовився з радником Трампа

Покликання: https://24tv.ua/telefonna-rozмова-yermaka-voltsa-pro-shho-domovilis_n2769327

Новина №52

Джерело: 24 канал

Заголовок: Зеленський заявив, що після візиту в Ер-Ріяд його команда залишиться для переговорів зі США

Покликання: https://24tv.ua/zelenskiy-zayaviv-shho-pislya-vizitu-er-riyad-yogo-komanda-zalishitsya_n2769611

Новина №53

Джерело: 24 канал

Заголовок: Макрон може підштовхнути Трампа до зміни позиції щодо війни

Покликання: https://24tv.ua/ssha-pragnut-pripinennya-vognyu-ukrayini-makron-zaproponuvav_n2769579

Новина №54

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Радники Трампа провели секретні переговори з опонентами Зеленського у Києві, - Politico

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/radniki-trampa-proveli-sekretni-peregovori-1741246216.html>

Новина №55

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: Рютте та Дуда про відносини США та України: підтримка повинна тривати

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/ryutte-ta-duda-vidnosini-ssha-ta-ukrayini-1741277125.html>

Новина №56

Джерело: РБК-Україна

Заголовок: ЗМІ дізналися місце і дату зустрічі топ-чиновників України та США

Покликання: <https://www.rbc.ua/rus/news/zmi-diznalisya-mistse-i-datu-zustrichi-top-1741281542.html>

7. 07.03.2025

Новина №57

Джерело: 24 канал

Заголовок: Жодних поступок: Кремль відмовляється йти на компроміси в мирних переговорах, - ISW

Покликання: https://24tv.ua/mirni-peregovori-kreml-vidkidaye-bud-yaki-kompromisi-rozmovi_n2769736

Новина №58

Джерело: 24 канал

Заголовок: Настала нова реальність, - політолог пояснив, як тепер Україні будувати відносини зі США

Покликання: https://24tv.ua/vidnosini-mizh-ukrayinoyu-ssha-yak-treba-diyati-ukrayini-pid_n2769783

Новина №59

Джерело: 24 канал

Заголовок: Про що Україна говоритиме на зустрічі зі США в Ер-Ріяді та чи будуть там росіяни: відповідь МЗС

Покликання: https://24tv.ua/pro-shho-ukrayina-govoritime-zustrichi-zi-ssha-er-riyadi-budut_n2770141